

KANCELÁRIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

**Materiál na rokovanie
Národnej rady
Slovenskej republiky**

Sp. zn.: 5958/04/KVOP

611

S p r á v a

o činnosti verejného ochrancu práv

Materiál sa predkladá:

na základe § 23 ods. 1 zákona
č. 564/2001 Z.z. o verejnom
ochrancovi práv

Materiál obsahuje:

1. Návrh uznesenia NR SR
2. Predkladacia správa
3. Správa o činnosti verejného
ochrancu práv

Materiál predkladá:

Pavel K a n d r á ě
verejný ochranca práv

Bratislava, marec 2004

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Návrh

U Z N E S E N I E NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

z 2004

k Správe o činnosti verejného ochrancu práv

Národná rada Slovenskej republiky

b e r i e n a v e d o m i e

Správu o činnosti verejného ochrancu práv

Predkladacia správa

Podľa § 23 zákona č.564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv, verejný ochranca práv predkladá Národnej rade Slovenskej republiky každý rok v prvom štvrtroku Správu o činnosti, v ktorej uvedie svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy a jeho návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

Správa o činnosti verejného ochrancu práv bola vypracovaná predovšetkým z podkladov získaných z podnetov fyzických a právnických osôb, ktoré sa na verejného ochrancu obrátili v období od 1. marca 2003 do 1. marca 2004. Ďalej i na základe vlastných poznatkov verejného ochrancu práv a pracovníkov Kancelárie verejného ochrancu práv.

Správu o činnosti verejný ochranca práv predkladá Národnej rade Slovenskej republiky po druhý raz. Pre jej vypracovanie zvolil štruktúru podľa ktorej, v logicky na seba nadväzujúcich častiach, chce poskytnúť Národnej rade Slovenskej republiky i ostatným organizačným zložkám štátu, spoločnosti, ale i širokej odbornej i laickej verejnosti poznatky, ktoré počas druhého roka svojej existencie získal v oblasti ochrany základných práv a slobôd občanov, ako aj poznatky o konaní, rozhodovaní, či nečinnosti jednotlivých zložiek verejnej správy.

Obsah

- I. Úvodná časť**
- II. Zovšeobecnené poznatky z činnosti verejného ochrancu práv**
- III. Poznatky z podnetov fyzických a právnických osôb o dodržiavaní základných práv a slobôd**
- IV. Súčinnosť verejného ochrancu práv pri výkone jeho pôsobnosti**
- V. Zahraničná spolupráca verejného ochrancu práv**
- VI. Vlastná iniciatíva verejného ochrancu práv**
- VII. Záver – úspešnosť činnosti verejného ochrancu práv**

I. Úvodná časť

Vytvorenie inštitútu verejného ochrancu práv bolo jednou z podmienok, ktoré Slovenská republika potrebovala splniť pre svoj vstup do Európskej únie.

Inštitút verejného ochrancu práv a budovanie jeho úradu boli pre Slovenskú republiku výzvou najmä z dôvodu jeho významu v kontexte novej Európy, kde je ochrana základných práv a slobôd považovaná za jednu z najdôležitejších priorít.

Verejný ochranca práv je ten kontrolný orgán sui generis vo vzťahu k orgánom verejnej správy, ktorý svoje povinnosti realizuje v súlade nielen s právnym poriadkom Slovenskej republiky, ale aj v súlade so zásadami morálky a etiky.

Funkcia verejného ochrancu práv ako sprostredkovateľa medzi občanom a štátom má kontrolnou činnosťou upevňovať ústavnosť a legalitu konania a rozhodovania orgánov i inštitúcií verejnej správy vo vzťahu k fyzickým osobám a právnickým osobám.

Verejný ochranca práv neodvodzuje svoju autoritu od štátnej moci, ale od prirodzeného spojenectva s parlamentom a s verejnosťou, s občanmi, ktorí sú autentickým zdrojom moci v našej spoločnosti. Preto verejný ochranca práv neprikazuje, nemôže rušiť a odvolávať rozhodnutia, ale môže odporúčať pre dobro a prospech občana.

27. marca 2004 uplynú dva roky od zloženia sľubu prvého verejného ochrancu práv v Slovenskej republike do rúk predsedu Národnej rady Slovenskej republiky. Za dva roky činnosti sa podarilo vybudovať funkčnú právnu inštitúciu s medzinárodným kreditom.

Je potešujúce stanovisko Európskeho ombudsmana, ktorý pozitívne hodnotil činnosť Kancelárie verejného ochrancu práv, ocenil že slovenská strana rýchlo a úspešne prekonala počiatočné problémy a už verejný ochranca práv úspešne slúži občanom pri ochrane ich základných práv a slobôd. Ďalej zdôraznil, že pri vykonávaní činnosti verejného ochrancu práv je dôležitá odborná skúsenosť v oblasti práva, tak ako je tomu aj u verejného ochrancu práv v Slovenskej republike. Ocenil aj doterajšiu vzájomnú spoluprácu a jej výsledky a vyslovil presvedčenie, že po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie nadobudne ešte

väčší rozmer. Pozitívne hodnotil osvetové a informačné aktivity, či pracovné výjazdy slovenského verejného ochrancu práv do regiónov Slovenskej republiky. V podobnom duchu sa ohľadne práce verejného ochrancu práv vyslovil i ombudsman Holandského kráľovstva. Všetci zhodne konštatovali, že ombudsman, verejný ochranca práv, či ináč pomenovaný obdobný orgán, sú jednou z foriem mimosúdnej ochrany základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb. Tiež je správne, že ide o tzv. parlamentného verejného ochrancu práv, tak ako je tomu aj v Slovenskej republike.

Už sme konštatovali, že charakter slovenského verejného ochrancu práv je parlamentný. Preto nemožno nedotknúť sa spolupráce či súčinnosti parlamentu a verejného ochrancu práv. Jednoznačne a nepochybne je namieste konštatovanie, že ide o dobrú spoluprácu, korektnú a ústretovú. Najmä zo strany predsedu Národnej rady Slovenskej republiky, Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, ale i ďalších. Je tomu tak i v prípade jednotlivých poslancov a ich klubov.

Myslíme si, že práve parlament má byť ten orgán, ktorý verejného ochrancu práv „patronuje“, ktorý ho má podržať vo vzťahu k výkonnej moci, k verejnej správe, ktorý mu pomáha presadzovať jeho odporúčania, ale ktorý aj prijíma jeho návrhy v prípade ich opodstatnenosti.

Vo vzájomnej súčinnosti treba občanov presvedčiť aj z praktickej činnosti, čo je legislatívny proces a jeho výsledky, zákon, právo. Že je to veľmi živá a hlavne pre občanov zaujímavá oblasť, ktorej musí venovať pozornosť, aby vedel na čo má právo, kde ho možno uplatniť a akým spôsobom. Samozrejme, že občanom majú byť známe nielen práva, najmä základné, ale aj povinnosti a potreba ich plnenia.

V závere tejto časti správy chceme poukázať aj na to ako boli splnené, resp. sa plnenia závery, ktoré boli predmetom záveru správy o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2002. Aj keď podrobné hodnotenia sú uvádzané v celom texte tejto správy, predsa zdôrazňujeme, že úlohy boli splnené a tie, ktoré vyžadujú dlhší čas sa úspešne plnia. Významnou skutočnosťou, ktorá pre plnenie našich úloh bola neopomenuteľnou a bolo poznať jej nezanedbateľný vplyv, bol prístup predsedu Národnej rady Slovenskej republiky, poslancov členov Výboru pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien i poslancov celého

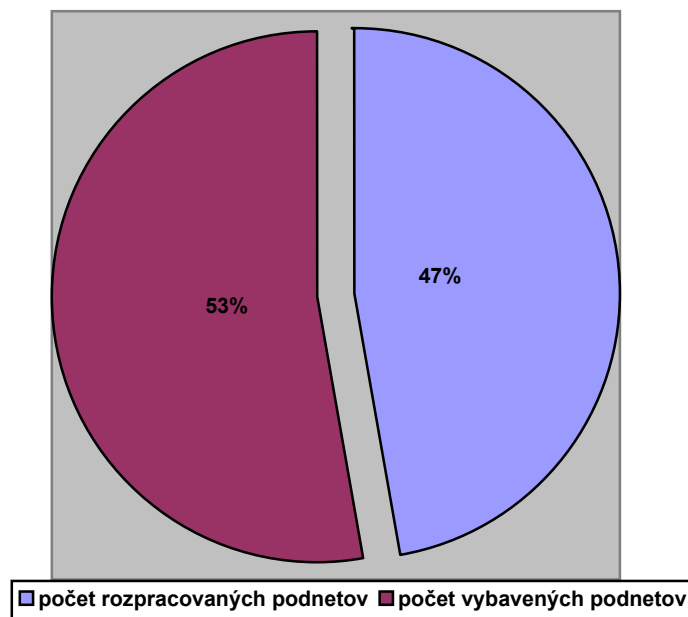
pléna, ktorí mali pochopenie pre schválenie rozumného množstva finančných prostriedkov na činnosť Kancelárie verejného ochrancu práv.

II. Zovšeobecnené poznatky z činnosti verejného ochrancu práv

1. Celkový počet podnetov a ich vybavenosť

Za necelé dva roky činnosti (od vzniku VOP 27. 3. 2002 do 1. 3. 2004) bolo verejnému ochrancovi práv doručených celkom **3741 podnetov**. Kancelárii verejného ochrancu práv sa podarilo vybaviť celkom 1975 a rozpracovaných je 1766 podnetov.

Vybavenosť podnetov celkom

Pre celkový obraz o vybavenosti podnetov a porovnanie vybavenosti s rokom 2002 uvádzame, že v roku 2003 bolo verejnému ochrancovi práv doručených 1680 podnetov, vybaviť v roku 2003 sa podarilo 1274 podnetov, čo predstavuje 76% vo vzťahu k počtu doručených podnetov v roku 2003.

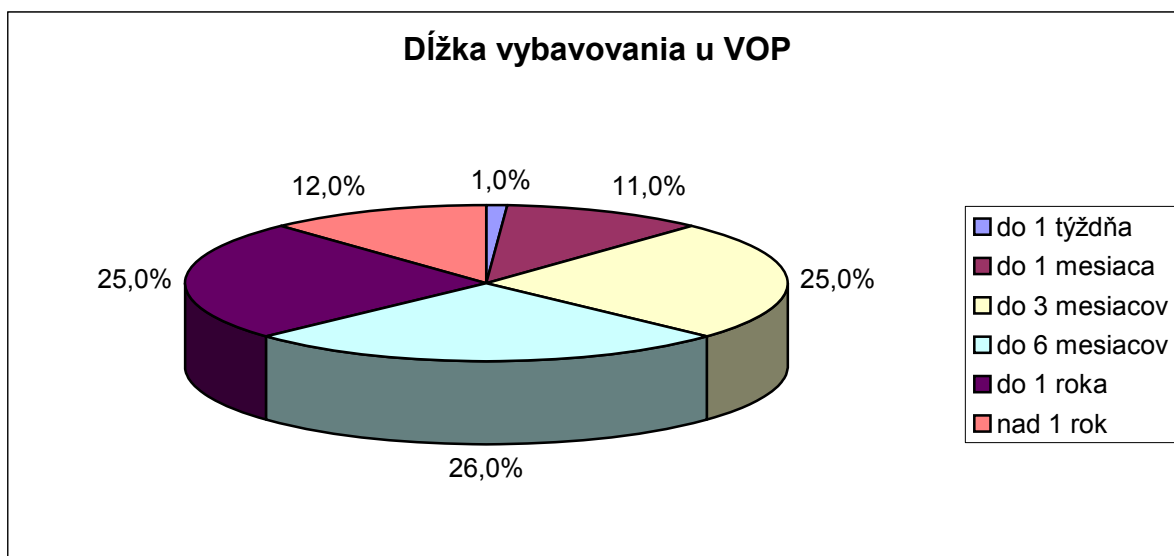
K celkovému počtu doručených podnetov je nevyhnutné dodať, že Kancelária verejného ochrancu práv nad rámec zákona o verejnom ochrancovi práv a z vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv v uplynulom roku okrem vybavovania podnetov poskytla :

- **1502 podrobných právnych rád a usmernení v jej sídle v Bratislave**, z tohto počtu 1105 osobne, 342 telefonicky, 55 písomne a emailom, ďalej
- **380 právnych rád a usmernení v regiónoch Slovenskej republiky**, z tohto počtu 86 v Trenčíne, 47 v Dohňanoch, 45 vo Veľkom Mederi, 61 v Banskej Bystrici, 105 v Žiline, 36 v Poprade a
- **1086 právnych usmernení v rámci vybavovania podnetov**, ktoré nepatria do pôsobnosti verejného ochrancu práv poskytol verejný ochranca práv.

Verejný ochranca práv a právnici Kancelárie verejného ochrancu práv v uplynulom roku činnosti okrem vybavovania podnetov poskytlí **celkom 2968 právnych rád a usmernení**.

2. Časová náročnosť vybavovania podnetov

Priemernú dĺžku vybavovania podnetov je len ťažko možné jednoznačne určiť. Vo väčšine prípadov ide o zložité právne prípady, ktoré vyžadujú dôkladné zisťovanie materiálnej pravdy i zadovažovanie dôkazného materiálu. Dĺžka vybavenia v mnohých prípadoch závisí i od včasnosti odpovede orgánu verejnej správy i samotnej súčinnosti s podávateľom podnetu. Môžeme konštatovať, že dĺžka vybavenia sa pohybuje od niekoľko dní, týždňov, mesiacov i niekoľko mesiacov. Pre ilustráciu uvádzame, že je to obdobné ako v iných krajinách. Na Európskom súde pre ľudské práva vybavenie vecí trvá aj niekoľko rokov. Pritom početne sa ich odborné personálne obsadenie len ťažko porovnáva.

Medzi prioritné úlohy v oblasti vybavovania podnetov si Kancelária verejného ochrancu práv v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2002 stanovila znižovanie deficitu medzi podanými podnetmi a vybavenými podnetmi.

O tom, že v priebehu roku 2003 došlo výrazne k zníženiu deficitu medzi doručenými a vybavenými podnetmi svedčí skutočnosť, že pri vyhodnotení roku 2002 bolo vybavených

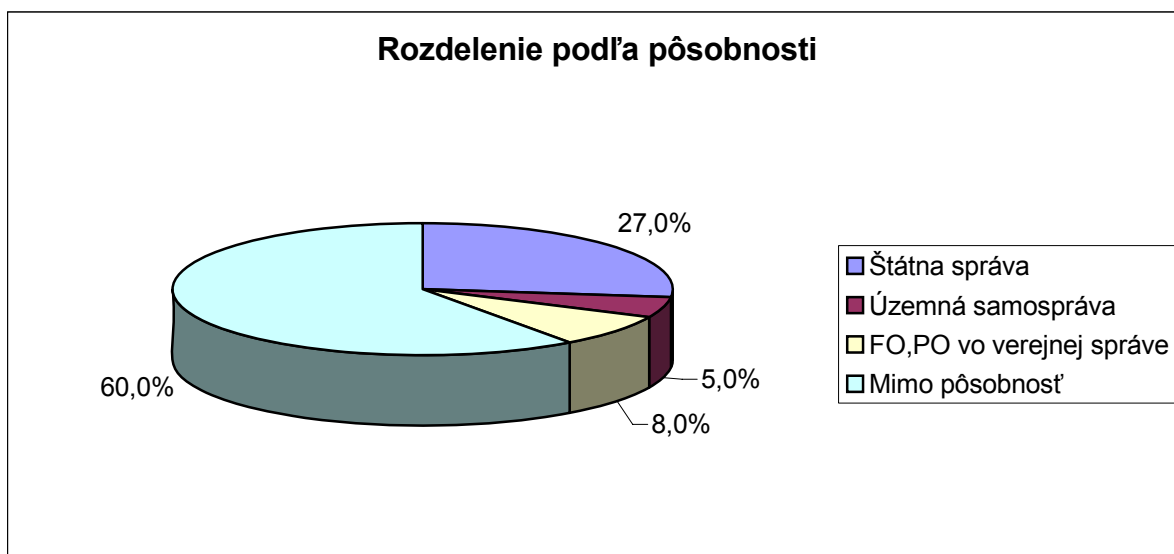
34% percent podnetov /údaj zo správy o činnosti za 2002/, pričom v roku 2003 sa toto percento zvýšilo na 53% . Našou snahou je naďalej znižovanie deficitu medzi podanými a vybavenými podnetmi až tak, aby sme dosiahli ideálny stav, a to priebežné vybavovanie.

Na znižovanie deficitu medzi doručenými a vybavenými podnetmi malo vplyv predovšetkým personálne dobudovanie Kancelárie verejného ochrancu práv.

V personálnom obsadení Kancelárie verejného ochrancu práv majú prevahu pracovníci s právnickým vzdelaním, pretože charakter činnosti Kancelárie verejného ochrancu práv si to vyžaduje. Občania predkladajú na riešenie problémy, ktoré sa vyznačujú vysokou právnou náročnosťou, zasahujú do všetkých odvetví práva. Pracovníci Kancelárie verejného ochrancu práv sú mimoriadne výkonní, odborne na náležitej úrovni. Ide o väzbu mladého odvážneho elánu s rozvážnou skúsenosťou a múdrosťou. Nevyhnutná je nepretržitá potreba vysokého pracovného nasadenia a v neposlednom rade aj psychologického nasadenia, najmä u pracovníkov Odboru prvotných právnych analýz a styku s podávateľmi podnetov, ktorí zabezpečujú aj osobné prijímanie občanov v sídle Kancelárie verejného ochrancu práv v Bratislave a v šiestich regionálnych pracoviskách.

V roku 2003 Kancelária verejného ochrancu práv zrealizovala 14 výberových konaní na štátno-zamestnanecké miesta právnikov. Záujem o prácu v Kancelárii prejavilo veľké množstvo uchádzačov, celkom 129 uchádzačov, z toho bolo 13 vymenovaných do štátno-zamestnaneckého pomeru. I naďalej zostáva úloha doobsadzovania voľných miest. A keďže Kancelárii verejného ochrancu práv na rok 2004 bolo pridelené primerané množstvo finančných prostriedkov pre naplnenie schválenej systemizácie pracovníkov, Kancelária verejného ochrancu práv svoju úlohu neustále zvyšovať percento vybavenosti podnetov môže reálne plniť.

3. Percentuálne vyjadrenie počtu podnetov podľa pôsobnosti verejného ochrancu práv

Najprv treba pripomenúť, že z celkového počtu podaní 40% podnetov fyzických a právnických osôb spĺňa predpoklady požadované zákonom o verejnom ochrancovi práv.

Treba konštatovať, že nie všetky podnety smerujúce voči orgánom verejnej správy sú opodstatnené. Po preverení ich obsahu sme zistili vo väčšine prípadov, že postup orgánov verejnej správy, ich rozhodovanie bolo v súlade s platnými právnymi predpismi i zásadami demokratického a právneho štátu.

Ďalšou skutočnosťou, ktorá výrazne ovplyvňuje výsledok nášho konania je, že podania fyzických a právnických osôb sa nedotýkajú základných práv a slobôd, tak ako sú uvedené v Ústave Slovenskej republiky, v druhej hlave i v niektorých medzinárodných dokumentoch.

Verejný ochranca práv ako nezávislý orgán sa podieľa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti

orgánov verejnej správy, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

Pri posudzovaní podnetov na ktoré na nevzťahuje pôsobnosť verejného ochrancu práv, treba rozlišovať pôsobnosť vo vzťahu k orgánom verejnej správy a pôsobnosť vo vzťahu k základným právam a slobodám.

Pôsobnosť verejného ochrancu práv sa nevzťahuje na všetky orgány verejnej správy. Vo vzťahu k orgánom verejnej správy je v zákone o verejnom ochrancovi práv jasne vymedzené, na ktoré orgány verejnej správy sa pôsobnosť verejného ochrancu práv vzťahuje a na ktoré sa nevzťahuje. Verejný ochranca práv nemôže zasahovať a vstupovať do konania a rozhodovania orgánov verejnej správy, ktoré sú z jeho pôsobnosti vylúčené. Jeho pôsobnosť sa vzťahuje na orgány štátnej správy, územnej samosprávy a fyzické osoby a právnické osoby, ktoré podľa osobitného zákona rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy.

Verejný ochranca práv taktiež nemôže zasahovať do súkromnoprávných sporov medzi fyzickými a právnickými osobami, medzi fyzickými osobami navzájom ani právnickými osobami navzájom, no aj v týchto prípadoch podávateľom sú poskytované právne usmernenia, na ktorých orgánoch sa môžu domáhať svojich práv v súdnom alebo v správnom konaní.

Vymedzenie orgánov verejnej správy, na ktoré sa pôsobnosť verejného ochrancu práv vzťahuje, považujeme v súčasnosti za dostatočné.

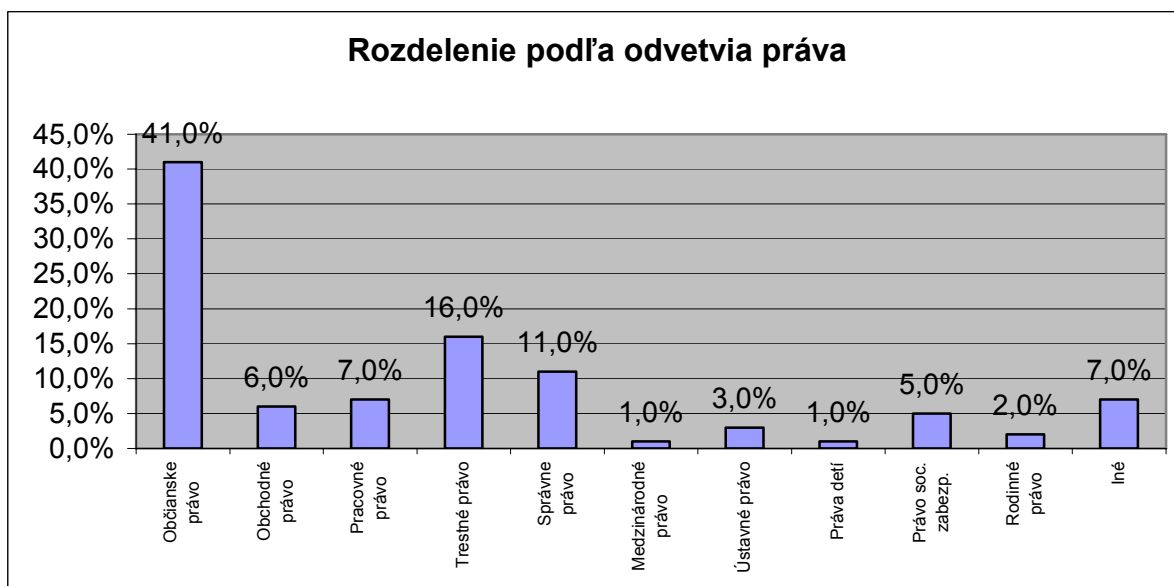
Vymedzenie pôsobnosti verejného ochrancu práv **len k základným právam a slobodám** sa na základe poznatkov z doterajšieho pôsobenia verejného ochrancu práv javí určitým spôsobom ako obmedzujúce, a tak ako už bolo skonštatované v minuloročnej správe o činnosti verejného ochrancu práv, opätovne uvažujeme navrhnúť **rozšírenie pôsobnosti verejného ochrancu práv na celú „maladministráciu“**.

Treba zdôrazniť, že pôsobnosť verejného ochrancu práv nie je zameraná na ochranu právneho poriadku Slovenskej republiky ako takého, ale na ochranu základných práv a slobôd pred takým konaním, rozhodovaním a nečinnosťou orgánov verejnej správy, ktoré je

v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu. Verejný ochranca práv sa venuje podnetom občanov, ktoré sa dotýkajú konkrétnych oblastí verejnej správy, sleduje spravodlivosť a zákonnosť ich rozhodnutí vo vzťahu k jednotlivcovi, ktorý má pocit krivdy. Ide o ochranu subjektívnych práv občana.

Všetky opodstatnené podania prijaté na vybavenie boli vybavené v prospech ich podávateľov. Treba povedať, že v Slovenskej republike nedochádza k porušovaniu základných práv a slobôd vo väčšej miere. V tých prípadoch, v ktorých bolo preukázané porušenie základných práv a slobôd, boli pochybenia odstránené.

Podnety doručené verejnému ochrancovi práv, ktoré mu však nie sú príslušné sa najčastejšie dotýkajú z pohľadu práva civilnoprávnej sféry. Najčastejšie ide o problémy súvisiace s ochranou vlastníctva, s činnosťou katastrálnych úradov, exekučnými konaniami, stavebnými konaniami, reštitúciami. Významnú oblasť tvoria podania súvisiace so sociálnym a zdravotným zabezpečením. V tejto oblasti i naďalej rátame s nárastom podaní. Z trestnoprávnej oblasti ide o predovšetkým o problematiku väzby a výkonu trestu odňatia slobody, najmä podmienok ich výkonu, u väzby aj dĺžky jej trvania.

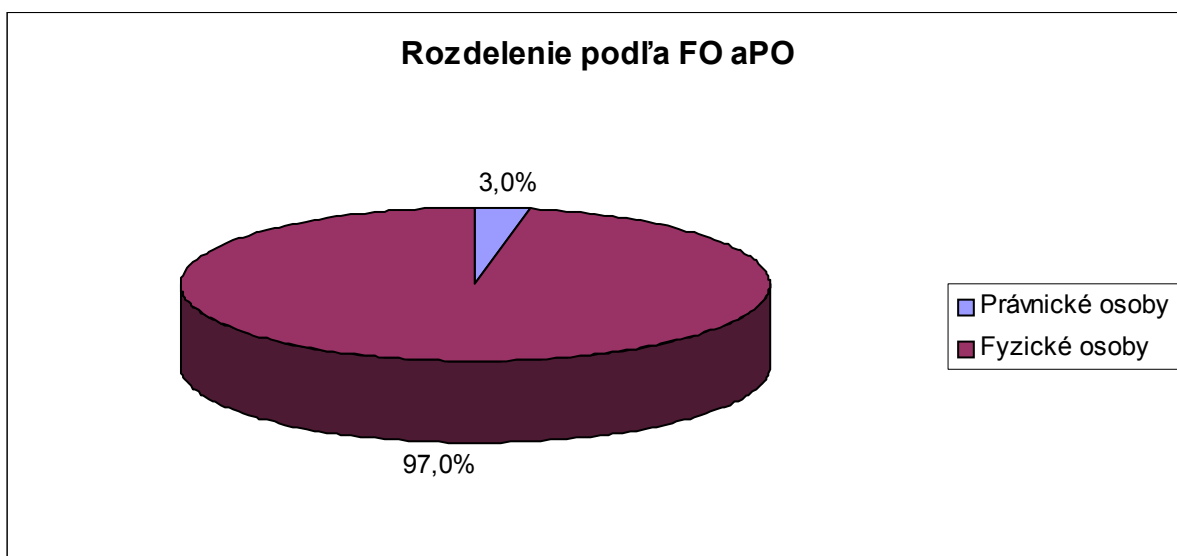

Podania, ktoré nepatria do pôsobnosti verejného ochrancu práv sú niekedy aj úsmevné, napr. žiadajú od nás pôžičky, pridelenie či výmenu bytu, rôzne reklamácie a pod.

V mnohých prípadoch sú občania i veľmi agresívni a nechcú pochopiť, že takúto možnosť pomoci v našej kompetencii nemáme.

4. Údaje týkajúce sa podávateľov podnetov

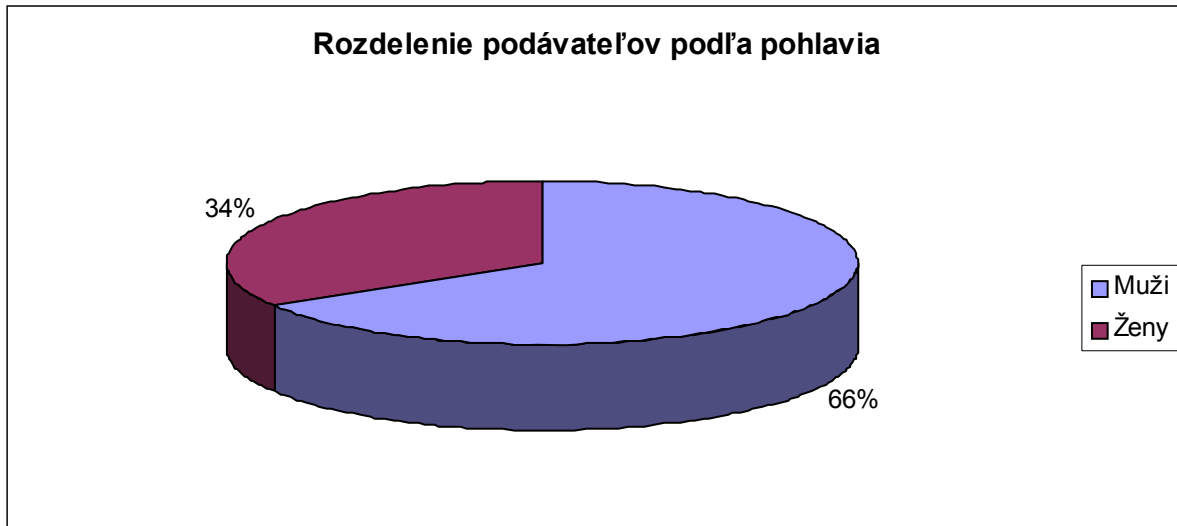
Údaje o podávateľoch podnetov nie sú nevyhnutné pre vybavovanie podnetov, sú však dôležité pre zameranie propagačnej činnosti o pôsobnosti verejného ochrancu práv, adresnosť zvyšovania právneho povedomia najmä fyzických osôb.

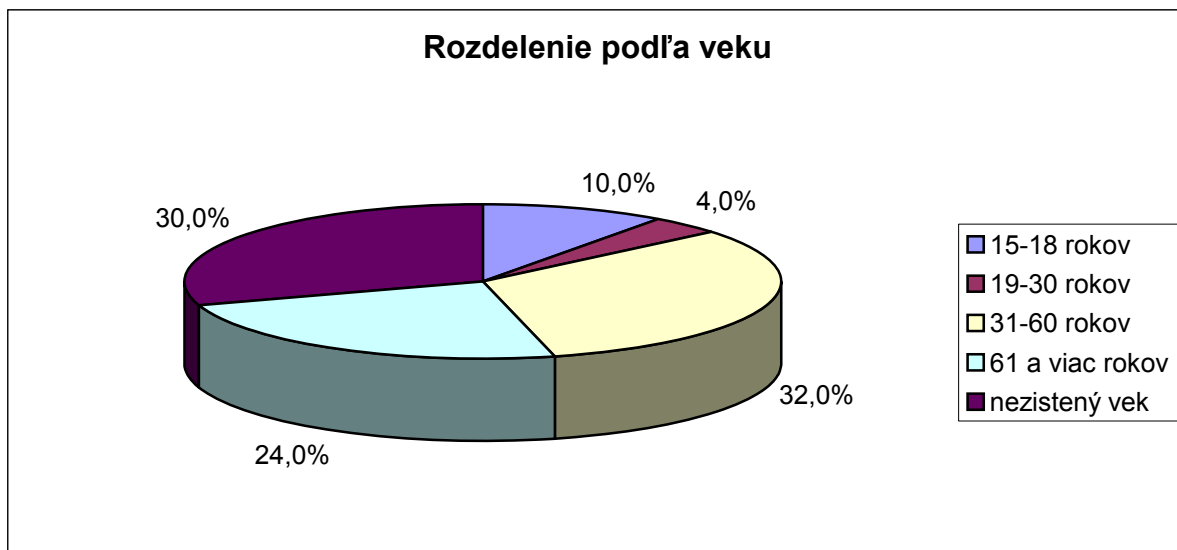
Najčastejšie sa na nás obracajú fyzické osoby. Z celkového počtu je to 97% podaní. Tento pomer nie je prekvapujúci. Je ovplyvnený predovšetkým formami a spôsobmi, ktorými je možné domáhať sa svojich práv a slobôd. Iste, že ide aj rôznorodosť vzťahov medzi fyzickými a právnickými osobami vo vzťahu k orgánom verejnej správy. Nemožno nebrať do úvahy i ekonomické možnosti subjektov.

Z celkového počtu fyzických osôb sa na verejného ochrancu práv obrátilo **10 cudzincov**, a to 9 občanov Českej republiky a 1 občan Maďarskej republiky. Ich podania boli mimo pôsobnosť verejného ochrancu práv, týkali sa prevažne súdnych sporov prebiehajúcich v Slovenskej republike.

V cudzom jazyku sa podávateľia podnetov na verejného ochrancu práv so svojimi podnetmi v roku 2003 obrátili **38-krát**, vo všetkých prípadoch išlo o podnety v maďarskom jazyku. Realizáciu práva používať materinský jazyk v styku s verejným ochrancom práv Kancelária verejného ochrancu práv zabezpečuje bezodkladne.

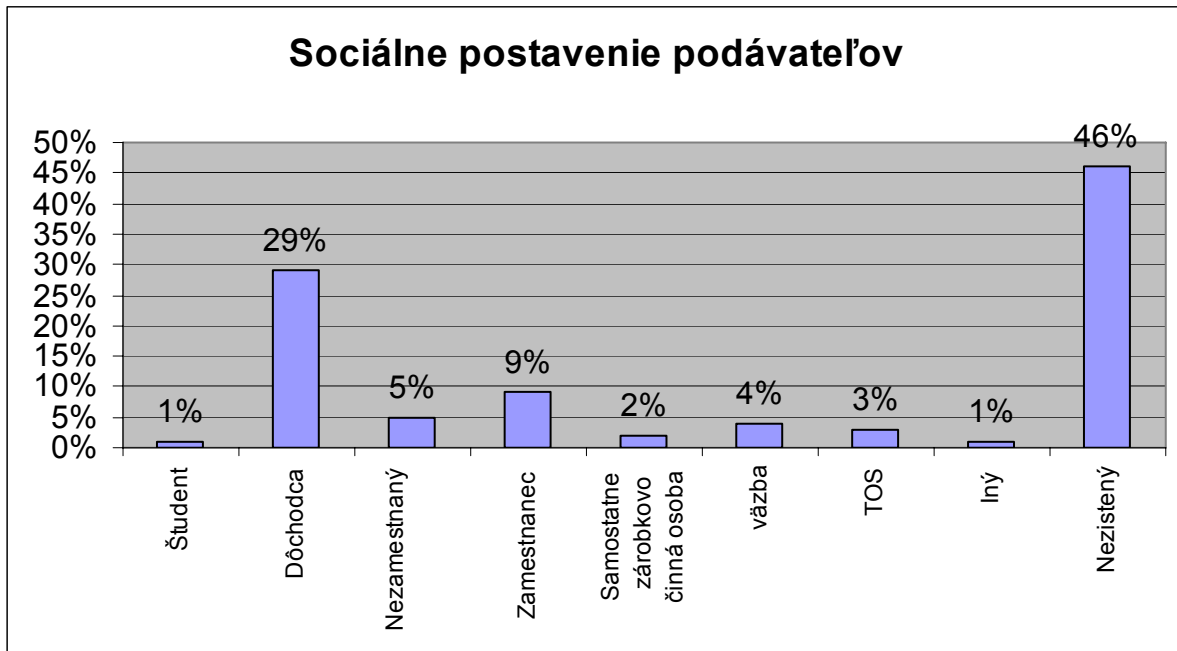

Medzi podávateľmi podnetov prevažujú muži nad ženami, podávateľkami podnetov.

Nie u všetkých podávateľov podnetov je Kancelárii verejného ochrancu práv známy údaj o ich veku, z tých ktorí tento údaj uviedli, prevažujú podávateľia podnetov vo veku

od 31 do 60 rokov, teda v najproduktívnejšom veku, v ktorom je styk s úradmi nevyhnutný. Nasledujú podávateľia podnetov vo veku nad 60 rokov veku.

Rovnako sociálne postavenie nie je údaj, ktorý verejný ochranca práv potrebuje k vybaveniu podnetov. Z tých, ktorí tento údaj uviedli prevažujú dôchodcovia, ktorí svojimi podnetmi adresovanými verejnému ochrancovi práv upozorňujú najmä na prietahy v konaní o dôchodkoch, či na nesprávne vypočítaný dôchodok. Vo veľkom počte sa však dôchodcovia obracajú na verejného ochrancu práv vo veciach súdnych konaní, reštitúcií či odškodňovania.

III. Poznatky z podnetov fyzických a právnických osôb o dodržiavaní základných práv a slobôd

Preskúvaním podnetov v uplynulom roku verejný ochranca práv jednoznačne a nepochybne zistil **porušenie základných práv a slobôd v 21 prípadoch.**

Vo všetkých prípadoch išlo o porušenie práva podľa čl. 48 ods. 2 siedmeho oddielu II. hlavy Ústavy SR, **porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.**

Verejný ochranca práv v roku 2003 nezistil porušenie základných ľudských práv a slobôd podľa 2. oddielu Ústavy SR - politických práv, podľa 3. oddielu Ústavy SR - práv národnostných menšín a etnických skupín, podľa 4. oddielu Ústavy SR - hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, podľa 5. oddielu Ústavy SR ani práva na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva podľa 6. oddielu Ústavy SR.

Porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky verejný ochranca práv zistil v uplynulom roku:

na súdoch:

- **na Okresnom súde v Trenčíne v 6 prípadoch,**
  - **na Okresnom súde v Banskej Bystrici v 2 prípadoch,**
  - **na Okresnom súde v Bratislave I. v 2 prípadoch,**
  - **na Okresnom súde v Žiline v 2 prípadoch,**
- po jednom prípade na :**
- **Okresnom súde v Bratislave III.,**
  - **Okresnom súde v Bratislave IV.,**
  - **Okresnom súde v Bánovciach nad Bebravou,**
  - **Okresnom súde v Komárne,**
  - **Okresnom súde v Prešove,**
  - **Okresnom súde v Prievidzi,**
  - **Okresnom súde v Trnave,**
  - **Krajskom súde v Banskej Bystrici**

a v jednom prípade na okresnom úrade, a to na:

- **Okresnom úrade v Nových Zámkoch.**

Z celkového počtu **316 podnetov** fyzických a právnických osôb, v ktorých boli **namietané zbytočné priet'ahy v konaní**, najčastejšie podávatelia podnetom namietali priet'ahy na:

- Okresnom súde v Bratislave III.,
- Okresnom súde v Košiciach II.,
- Okresnom súde v Trenčíne,
- Okresnom súde v Trnave,
- Okresnom súde v Žiline.

Zabezpečenie a poskytovanie právnej ochrany je jednou zo základných povinností právneho štátu. Preto orgány štátnej správy súdov boli zo strany verejného ochrancu práv požiadané, aby v rámci svojej vlastnej právomoci urobili také opatrenia, ktoré by viedli k odstráneniu zbytočných priet'ahov v konaní, ukončeniu konania a k právoplatnému rozhodnutiu vo veci a zároveň, aby o prijatých opatreniach informovali verejného ochrancu práv.

Vo veci ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov nie je možné vo všetkých prípadoch (po vyjadrení orgánu štátnej správy súdov a po preskúmaní všetkých rozhodných skutočností rešpektujúc ustálenú judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky a Európskeho súdu pre ľudské práva) **jednoznačne konštatovať**, že došlo k priet'ahom v konaní, resp. ak došlo, týkali sa časti konania a tie vo väčšine prípadov boli odstránené úkonom zo strany súdu, a to tak na základe žiadosti verejného ochrancu práv ako aj vlastnou iniciatívou zo strany orgánu štátnej správy súdu. Stav právnej neistoty sa odstráni až právoplatným rozhodnutím vo veci a práve odstránenie stavu právnej neistoty je podstata práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.

Preto v prípadoch, kde vo veci nebolo právoplatne rozhodnuté, boli predsedovia dotknutých súdov odvolávajúc sa na judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky požiadaní, aby urobili opatrenia vo vlastnej právomoci vedúce k plynulému konaniu a konečnému rozhodnutiu vo veci.

Právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (teda v primeranej lehote), patrí medzi základné práva a slobody, na ktorých ochrane sa verejný ochranca práv podľa zákona

môže podieľať. Toto právo je súčasťou práva na súdnu a inú právnu ochranu, ktoré je garantované Ústavou Slovenskej republiky, ako aj medzinárodnými zmluvami. Primeranosť lehoty sa pritom posudzuje podľa troch základných kritérií, a to podľa povahy konania, správania sa účastníkov konania a správania sa orgánu štátu. Za zbytočné prietahy v konaní a za porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, možno považovať len takú, povahu veci nezodpovedajúcu zbytočnú dĺžku a zdĺhavosť konania, ktorú zapríčinil súd. Z údajov uvedených v podnetoch, ani z údajov poskytnutých predsedami príslušných súdov, nemožno jednoznačne konštatovať, že okrem určitého časového úseku nečinnosti súdu ide o zbytočné prietahy zavinené len súdom.

Predsedovia súdov ako dôvody nekonania bez zbytočných prietahov najčastejšie uvádzali :

- správanie sa účastníkov konania - nedostatočné a nesúčinnosťné správanie účastníkov konania,
- vysokú zaťaženosť sudcov (počty pridelených spisov na konajúceho sudcu) a nedostatok personálneho zabezpečenia súdu sudcami (Trnava, Žilina, Trenčín) ,
- zmeny v územných obvodoch súdov po reforme v súdnictve (Žilina, Trenčín),
- náročnosť vecí na dokazovanie,
- objektívne i subjektívne skutočnosti vyskytujúce sa na strane sudcov.

Spolupráca so štátnou správou súdov je na veľmi dobrej úrovni, predsedovia súdov už pri žiadosti verejného ochrancu práv o stanovisko vo veci oznamujú vytyčovanie pojednávania, a „nedávajú verejnému ochrancovi práv možnosť“ navrhovať opatrenia na nápravu. Zaväzujú sa verejnému ochrancovi sledovať vec až do jej právoplatného ukončenia. Tento stav však považujeme za mimoriadne pozitívny, nakoľko prioritou je poskytnúť pomoc podávateľovi podnetu tak, aby jeho vec bola bez zbytočných prietahov skončená v najkratšom možnom čase.

Negatívne skúsenosti zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv pri vybavovaní podnetov zaznamenali len ojedinele. Išlo o prípady, keď odpovede boli nedostatočné a museli sme sa dožadovať ďalších doplňujúcich informácií. Niekedy sme aj opätovne urgovali stanovisko predsedu súdu.

Urgenciu sme uplatnili voči predsedovi Okresného súdu v Žiline a predsedovi Okresného súdu v Trenčíne. Neúplné a nejednoznačné odpovede sa vyskytli zo strany niektorých predsedov súdov, najmä Okresného súdu Bratislava III. a Bratislava I.

Pre ilustráciu našich poznatkov uvádzame stanoviská predsedov Okresného súdu v Žiline a v Trenčíne.

Predseda Okresného súdu v Žiline reagoval vyjadrením objasňujúcim nerešpektovanie lehoty stanovenej verejným ochrancom práv na predloženie písomného stanoviska nasledovne: “V prípade nášho súdu ide o extrémne zlý stav. V rokoch 1996-2000 odišla zo súdu tretina sudcov (najmä na nový Krajský súd v Žiline), sudcovia namiesto 200 – 300 ako tak zvládnuťných spisov mali zrazu do 1500 spisov. Po roku 2000 nás posilnili sudcovia z iných regiónov, postupne sa však vracajú späť. Rokmi vytvorený zlý stav ešte niekoľko rokov budeme odstraňovať. Veľa pomáha projekt “Súdny manažment”, informatika, vyšší súdni úradníci, novely Občianskeho súdneho poriadku. Bežný súd má 20 – 30 sťažností za rok, my ich máme okolo 800. Nestíhame včas vybavovať ani tie a včas reagovať Ústavnému súdu, Ministerstvu spravodlivosti SR a Vám. Rozhodne to nie je ignorovaním práv občanov a ústavných inštitúcií.”

Predsedička Okresného súdu v Trenčíne uviedla, že všetci sudcovia dotknutého súdu využili svoje právo v zmysle ustanovenia § 34 ods. 3 zákona č. 385/2000 o sudcoch a príseďiacich v znení neskorších predpisov a upozornili predsedníčku Okresného súdu v Trenčíne na množstvo im pridelených vecí poukázuc na to, že vzhľadom na množstvo pridelených vecí nemôžu vo všetkých konať plynulo a rýchle. Vzhľadom na uvedenú situáciu nemohla predsedníčka dotknutého súdu prijať (okrem upozornenia sudcov na nutnosť plynulosti a rýchlosti konania) iné účinné opatrenie na zabezpečenie prejednávania vecí bez zbytočných prieťahov (napríklad prerozdelením práce podľa rozvrhu práce súdu tak, aby ich sudca mohol prejednať a rozhodnúť bez zbytočných prieťahov).

Pre zlepšenie situácie bude potrebné v rámci výkonu súdnictva uskutočniť príslušné systémové zmeny, ktoré nie sú v právomoci verejného ochranca práv, ale Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky.

Na záver tejto časti správy uvádzame ďalší ilustračný konkrétny prípad, v ktorom verejný ochranca práv zistil porušenie základného práva.

77 ročná pani S. sa v novembri 2002 obrátila na verejného ochrancu práv so svojim podnetom, v ktorom ho prosila o riešenie svojich problémov, ktoré v úvode nazýva „ moje problémy urážajúce ľudské práva...“. Súdne pojednávanie pani S. vedené na Okresnom súde v Komárne skončilo dňa 28. marca 2002 a od toho dňa čakala na doručenie rozhodnutia súdu.

Verejný ochranca práv podnet preskúmal a zistil porušenie **práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov**, ktoré Ústava SR zaručuje každému ustanovením **článku 48 ods. 2.**

Podľa § 158 ods.3 Občianskeho súdneho poriadku je predseda senátu povinný, ak predseda súdu zo závažných dôvodov nerozhodne inak, rozsudok vyhotoviť a odoslať do 30 dní odo dňa jeho vyhlásenia, vo veciach týkajúcich sa maloletých detí do desiatich dní odo dňa jeho vyhlásenia.

V danom prípade predseda súdu povolil dvakrát predĺžiť lehotu na vypracovanie rozsudku na žiadosť zákonného sudcu z dôvodu „ pracovnej zaťažnosti a častých návštev lekára“, a to prvý raz do 25. 4.2002 a druhý raz do 15.5.2002. Napriek tomu pani S. bez konania verejného ochrancu práv rozsudok nebol doručený.

V písomnom vyjadrení zákonného sudcu sa okrem iného uvádza“ Ak som na víkend išiel na chalupu, zobral som si spisy so sebou. Tak sa mohlo stať, že aj predmetný spis som zobral na chalupu s tým, že budem s ním pracovať. Lenže pri vyhotovení rozboru starších vecí ako dva roky v januári 2003 som zistil, že spis sa stratil...“

Predseda okresného súdu po zistení uvedených skutočností podal sám návrh na začatie **disciplinárneho konania na zákonného sudcu**. Zároveň oznámil verejnému ochrancovi práv, že sám uznáva svoju morálnu zodpovednosť za uvedený nedostatok a požiadal ministra spravodlivosti Slovenskej republiky o **uvolnenie z funkcie predsedu súdu**.

IV. Súčinnosť verejného ochrancu práv pri výkone jeho pôsobnosti

Podľa § 25 zákona o verejnom ochrancovi práv má verejný ochranca práv pri výkone svojej pôsobnosti spolupracovať s príslušnými orgánmi verejnej správy, prokuratúrou, s nadáciami, občianskymi združeniami, stavovskými organizáciami, občianskymi iniciatívami a ďalšími subjektami pôsobiacimi v oblasti ochrany základných práv a slobôd, čo aj v jednotlivých prípadoch ad hoc uskutočňuje.

1. Spolupráca s orgánmi verejnej správy pri vybavovaní podnetov

Pri vybavovaní podnetu sú orgány verejnej správy povinné na žiadosť verejného ochrancu práv

- a) poskytnúť mu informácie a vysvetlenia,
- b) umožniť mu nahliadnutie do spisu alebo požičať mu spis,
- c) predložiť mu písomné stanovisko ku skutkovým a k právnym otázkam,
- d) vysporiadať sa s dôkazmi, ktoré navrhne v odôvodnení rozhodnutia,
- e) vysporiadať sa s opatreniami, ktoré navrhne,
- f) vykonať opatrenia, ktoré navrhne v prípade ich nečinnosti, ak vykonanie takých opatrení vyplýva zo zákona alebo z iného všeobecne záväzného predpisu,
- g) umožniť mu prítomnosť na ústnom prejednávaní a klásť účastníkom konania a osobám zúčastneným na prejednávaní otázky.

Na základe našich poznatkov možno konštatovať, že v prevažnej väčšine prípadoch preskúvania podnetov boli zamestnanci orgánov verejnej správy ústretoví a upozornenia zamestnancov Kancelárie verejného ochrancu práv na nezrovnalosti prijali nie ako kritiku, ale ako **pomoc pri odstraňovaní nedostatkov** zistených verejným ochrancom práv. Išlo predovšetkým o prípady na mestských a obecných úradoch.

Musíme však podotknúť, že nešlo o také nedostatky a pochybenia, v dôsledku ktorých by došlo k porušovaniu základných práv a slobôd.

Ako príklad možno uviesť konanie zamestnanca **Správy katastra v Nitre**, ktorý na základe nášho upozornenia odstránil formálnu chybu v liste vlastníctva, nebolo však preukázané porušenie vlastníckeho práva, tak ako sa domnieval podávateľ podnetu.

Príkladom je aj prípad pracovníka **Okresného úradu v Senici**, ktorý osobné stretnutie z dôvodu zložitosti prípadu sám navrhol a zamestnancom Kancelárie verejného ochrancu práv detailne objasnil celý prípad i dôvod, prečo predmetné konanie nepokračuje. Informácie získané na tomto osobnom stretnutí umožnili verejnému ochrancovi práv vykonať v krátkom čase ďalšie potrebné úkony v danej veci.

Pozitívne hodnotíme spoluprácu i so **Sociálnou poisťovňou - ústredie**. Prístup vedenia, ako aj jednotlivých pracovníkov, s ktorými komunikujeme písomne, osobne, ale aj telefonicky je na patričnej odbornej úrovni. Odpovede sú vyčerpávajúce a poskytujú nám všetky potrebné informácie. Uvedené fakty sú podmienené aj významom uvedenej inštitúcie, ktorá dlhoročne plní dôležitú úlohu pri realizácii základného práva občana na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa. Odpovede sú poskytované v určených lehotách, a nie sú potrebné urgencie.

V súčasnosti, keď verejná správa prechádza transformačnými procesmi, spojenými s prechodom kompetencií, presunom agendy, premiestňovaním, prípadne novozriadovaním úradov a inštitúcií, dochádza v značnej miere k neistote nielen medzi občanmi, ktorí často nevedia kam sa majú so svojimi žiadosťami či návrhmi obrátiť, ale aj medzi pracovníkmi verejnej správy.

V niektorých prípadoch sme sa pri výkone vecnej pôsobnosti stretli aj s nekvalifikovaným postupom a rozhodnutiami orgánov verejnej správy. Pričom takýto postup i keď nebol úmyselný, občanmi je však chápaný ako veľmi negatívny. V nadväznosti na tento poznatok by bolo vhodné na orgánoch verejnej správy zabezpečiť pravidelné vzdelávanie a prehĺbovanie kvalifikácie u zamestnancov, aby sa nekvalifikovanému postupu predchádzalo podľa možnosti v čo najväčšej miere.

S určitou nekvalifikovanosťou a neznalosťou právneho predpisu(zákona o verejnom ochrancovi práv) sme sa stretli v stanoviskách daňových úradov, a to konkrétne **riaditeľa Daňového úradu Bratislava IV a riaditeľa Daňového úradu Sabinov**, ktorí odopreli

sprístupniť verejnému ochrancovi práv požadované údaje bez písomného súhlasu daňového subjektu.

Orgány verejnej správy by pri výkone svojej činnosti mali uplatňovať princípy profesionality, politickej nezávislosti, efektivity, pružnosti, nestrannosti a etiky. Na dodržiavanie týchto princíпов sa však pri výkonne činnosti orgánmi verejnej správy často akosi „zabúda“. Možno sa stretnúť so správaním úradníkov, ktorí sa správajú k občanovi ako k nerovnocennému partnerovi, ako k niekomu kto ich svojimi požiadavkami iba zaťažuje nevedomujúc si, že oni sú tu práve na to, aby problémy občanov na svojej úrovni riešili.

Napríklad poskytnutie stanoviska od **Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky** (v prípade jedného podnetu), na ktoré sa verejný ochranca práv obrátil prvýkrát 4. októbra 2002, trvalo veľmi dlho. Verejný ochranca práv požiadal príslušnú sekciu Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o stanovisko. Ani na opätovné žiadosti neodstával odpoveď, a tak sa obrátil so žiadosťou priamo na ministra spravodlivosti Slovenskej republiky. Dňa 29. decembra 2003, teda po takmer jeden a pol roku, bolo verejnému ochrancovi práv doručené stanovisko v predmetnej veci spolu s ospravedlnením, že ministerstvo neposkytlo odpoveď na pôvodné žiadosti verejného ochrancu práv z dôvodu, že administratívna pracovníčka nedopatrením založila jeho žiadosti do nesprávneho spisu, ktorý bol následne založený ad acta.

Je nutné konštatovať, že požiadavka zo správy o činnosti za rok 2002 **zákonom ustanoviť maximálne 30-dňovú lehotu** pre orgán verejnej správy na zaslanie písomného stanoviska verejnému ochrancovi práv podľa § 17 ods. 2 písm. c) zákona č. 564/2001 Z.z. o verejnom ochrancovi práv, obdobne ako tomu je v § 19 ods. 2 zákona č. 564/2001 Z.z. o verejnom ochrancovi práv k výsledkom vybavenia podnetu a o prijatých opatreniach je stále aktuálna.

Verejný ochranca práv má vo vzťahu k verejnej správe určité právomoci tak, ako mu ich vymedzuje zákon o verejnom ochrancovi práv, preto nemôžeme obísť tú skutočnosť, aby sme sa nevyjadrili k niektorým jej problémom, o ktorých sa predovšetkým dozvedáme z podnetov fyzických a právnických osôb, z osobných stretnutí s nimi, ale aj z vlastného poznania.

Predovšetkým treba pozornosť sústrediť na správanie sa predstaviteľov verejnej správy, ktoré je v podnetoch často predmetom ostrej kritiky. Kritizované je ich povýšenecké správanie, ich malá trpezlivosť, neochota, ľahostajnosť, nedodržiavanie pravidiel slušnosti, či etiky štátneho úradníka. V niektorých podnetoch je prejavovaná aj nedôvera v ich vzdelanostnú a odbornú kvalifikačnú úroveň.

Musíme si uvedomiť, že verejná správa je tu pre občana, občanovi musí slúžiť, pretože je to služba pre neho. Preto je potrebné vytvoriť dobrý status štátneho úradníka a dobrý model úradníka samosprávy. Títo budú musieť sa s ním oboznámiť a realizovať jeho základné zásady správania sa úradníka ako je slušnosť, trpezlivosť, ochota, ústretovosť atď.

Občan by nemal byť „sekírovaný“ a nemal by čerpať svoju dovolenku len na vybavovanie svojich často i banálnych problémov. (Napri.: na stavebné konanie občanovi nestačí ani týždeň dovolenky).

Ďalej by sa pozornosť mala sústrediť na to, aby väčšinu agendy občan vybavil na jednom mieste a pre všetkých dobre a jednoducho dostupnom. Len tak možno poskytnúť dobrú službu občanom.

Vo viacerých prípadoch sa problém verejnej správy javí, že verejná správa je vlastne akási „politická privatizácia“. Aj jej reforma. Nedá sa nezdôrazniť, že verejná správa je súčasť verejnej služby a teda tam by nemala mať rozhodujúce slovo politika. Veď ide o prvý stupeň služby občanovi.

Sme názoru, že nielen verejnosť si má zvyšovať právne vedomie, ale aj úradníci štátu. Z podnetov vo viacerých prípadoch je namietaná nie dostatočná odborná úroveň. V tejto súvislosti je namieste konštatácia, že dosiahnutá náležitá úroveň právneho vedomia je tou najlepšou formou predchádzania konfliktu medzi občanom a verejnou správou, často i zbytočných, ktoré práve pramenia nielen z neznalostí, ale i nedostatočného právneho vedomia. Nie je správne, ak pracovník neovláda aspoň základné princípy našej Ústavy.

Za veľmi významnú skutočnosť považujeme stabilizáciu štátneho úradníka. Mala by to byť samozrejmosť. Len vtedy ho môžeme efektívne motivovať, aby mal hlbší záujem o svoju jedinečnú prácu, o svoje osobité poslanie. Dovoľujeme si poznamenať, že

v Slovenskej republike bol prijatý právny predpis o štátnej službe, ale ten po viacerých novelizáciách je veľmi vzdialený od filozofie, ktorú sme obsahom tejto právnej normy sledovali – zabezpečiť kariérny postup štátneho úradníka i jeho určitú istotu i postavenie. Vráťme sa k pôvodnej filozofii zákona.

V súvislosti s verejnou správou je potrebné poukázať na jej štruktúru a systém. Aj ten v značnej miere ovplyvňuje výkony pracovníkov verejnej správy.

2. Spolupráca s Prokuratúrou Slovenskej republiky

Zákon o verejnom ochrancovi práv dáva možnosť verejnému ochrancovi práv na spoluprácu s rezortom Prokuratúry Slovenskej republiky. Práve preto považujeme za správne a potrebné, aby v tejto správe bola charakterizovaná táto spolupráca.

Predovšetkým sa chceme zmieniť o oblasti trestnoprávnej. Predmetom jej realizácie je predovšetkým postupovanie podnetov občanov, z obsahu ktorých sa dá usudzovať na podozrenie z páchania trestnej činnosti. Obdobný postup volíme v prípadoch, keď sú podnety mierené voči orgánom činným v trestnom konaní, najmä voči rozhodovacím právomociam vyšetrovateľov Policajného zboru Slovenskej republiky.

Postúpenie príslušnému prokurátorovi uskutočňujeme aj v prípade, ak sa podnet týka preskúmania právoplatného rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo ak verejný ochranca práv dospeje k záveru, že rozhodnutie orgánu verejnej správy je v rozpore so zákonom alebo s inými všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Z podnetov fyzických a právnických osôb v roku 2003 bolo prokuratúre postúpených **23 podnetov**. Ich obsahom boli otázky trestného konania – rozhodnutia o väzbe, otázky prípravného konania a závažné podozrenia zo spáchania trestných činov - napr. únos dieťaťa, korupcia, ohrozovania života a zdravia, krádeže, zneužívanie právomoci verejného činiteľa, porušovania autorských práv a pod.

Komplexne spoluprácu s Prokuratúrou Slovenskej republiky hodnotíme pozitívne ako korektnú, ústretovú, realizujúcu sa na kvalifikovanej odbornej úrovni.

3. Spolupráca so Zborom väzenskej a justičnej stráže

Napriek tomu, že na verejného ochrancu práv sa obracia z výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody množstvo podávateľov podnetov, nebolo preukázané, že by v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, disciplinárne tresty vojakov, ochranné liečenie, ochranná výchova, ústavné liečenie alebo ústavná výchova, alebo v cele policajného zaistenia bola nezákonne držaná osoba.

Pri umiestňovaní osôb do miest uvedených v § 14 ods.3 zákona o verejnom ochrancovi práv sa zo strany príslušných orgánov dbá na postup v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky.

Z podnetov doručených verejnému ochrancovi práv z ústavov na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody sa asi 80% podnetov týka konania alebo rozhodovania orgánov činných v trestnom konaní, žiadostí o právne zastupovanie, žiadostí o výklad zákona a pod. Časť podnetov smeruje voči zákonnosti väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody. Ostatné podnety smerujú proti podmienkam výkonu väzby, podmienkam výkonu trestu odňatia slobody, správaniu sa príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Najčastejšie podávatelia podnetov namietajú:

- výšku finančného zabezpečenia odsúdených pri prepustení z výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody, nedostatok finančných prostriedkov na prechod do civilného života,
- ubytovacie podmienky v ústavoch na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody,
- nevhodné správanie referentov alebo pedagógov,
- neumožnenie vykonávať prácu,
- zaradenie do práce napriek zlému zdravotnému stavu,
- nekvalitnú stravu,
- neumožnenie záujmovej činnosti,
- neadekvátnu mzdu za vykonanú prácu,
- zaradenie do ústavov ďaleko od miesta bydliska,
- dlhé časové intervaly pre možnosť dostávať balíky,
- dlhé časové intervaly pre možnosť vykonávania osobných návštev a spôsob ich výkonu,

- nemožnosť nákupu hygienických potrieb vo väčšom množstve,
- nevhodné umiestnenie satelitných antén,
- nemožnosť používania vlastných rádii alebo televíznych prijímačov v ústavoch na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody,
- počúvanie iba zabudovaného rádia, kde výber stanice určujú príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže ,
- obmedzený výber literatúry v knižniciach,
- nedodržiavanie stanovenej výmery ubytovacej plochy na 1 osobu v cele,
- nedostatočné vykurovanie v celách,
- iba studenú vodu na celách,
- krátkosť vychádzok,
- nedostatočnú zdravotnú starostlivosť.

Preskúvaním vrátane osobných návštev nebolo zistené porušovanie základných práv a slobôd v ústavoch na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody. Možno však konštatovať, že podmienky výkonu väzby v ústavoch na výkon väzby sú pre obvinených prísnejšie ako podmienky odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody. Toto možno zmeniť iba zmenou právnej úpravy, t.j. zákona o výkone väzby.

Pre názornosť uvádzame prípad preskúmaný verejným ochrancom práv.

Verejnému ochrancovi práv bol doručený podnet, v ktorom sa podávateľ podnetu sťažoval na podmienky výkonu väzby a to najmä na chlad a prievan, ktoré mu podľa jeho tvrdení spôsobovali vážne zdravotné ťažkosti. Po preskúmaní podnetu, na základe písomného stanoviska Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby v Ilave, písomného stanoviska Ústavu na výkon väzby v Prešove ako aj informácií zistených počas osobnej návštevy v ústave na výkon väzby verejný ochranca práv zistil nasledovné skutočnosti:

Počas umiestnenia podávateľa podnetu v Ústave na výkon trestu odňatia slobody a Ústave na výkon väzby v Ilave svojimi sťažnosťami poukazoval najmä na prievan v cele a podmienky výkonu väzby. V Ústave na výkon trestu odňatia slobody a Ústave na výkon väzby v Ilave bol podávateľ podnetu umiestnený od júna 2002 do januára 2003. Za toto obdobie bol ošetrojúcim lekárom vyšetrený celkom 28 krát, pričom mu boli predpísané všetky lieky a požadované vitamíny. Na základe vyjadrenia ošetrojúceho lekára bol

zdravotný stav podávateľa podnetu stabilizovaný a nevyžadoval si mimoústavné, resp. nemocničné ošetrovanie. Preverovaním nebol zistený žiadny prievan a už vôbec nie ľadové prúdenie vzduchu. S uvedeným záverom sa na mieste stotožnili aj pracovníci inšpekcie Generálneho riaditeľstva zboru väzenskej a justičnej stráže. Cela bola vykurovaná tak, ako všetky ostatné predpísanou teplotou. Na základe sťažnosti podávateľa podnetu na prievan bola vykonaná vzájomná výmena ciel vo výkone väzby a to tak, že iný obvinený bol premiestnený z cely č. 230 na celu č. 227 a obvinený z cely č. 227 na celu č. 230. Prievan preukázaný nebol. V záujme zistenia objektívneho stavu, riaditeľ Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby v Ilave nariadil energetikovi ústavu v prítomnosti samostatného referenta režimu na oddelení výkonu väzby premerať v cele č. 230, v ktorej bol podávateľ podnetu umiestnený, teplotu na viacerých miestach počas doby 10 minút, a to tak pri zatvorených dverách, ako aj pri otvorených dverách. Vykonanými meraniami bola zistená stabilná teplota 23 stupňov Celzia. Ohľadne prievanu na uvedenej cele bola taktiež v spolupráci s referentmi režimu, vedúcim oddelenia výkonu väzby a výkonu trestu a vedúcim administratívneho oddelenia vykonaná skúška za pomoci horiacej sviečky v prítomnosti podávateľa podnetu. Ani v jednom prípade nebolo zistené, že by v cele bol prievan, a to ani v prípade keď na susedných a protiľahlých celách boli pootvárané okná i dvere. Plameň sviečky sa nehýbal a horel rovno. Tvrdenia podávateľa podnetu ohľadne prievanu už na základe jeho písomnej sťažnosti preveroval aj príslušník inšpekcie Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže. Ani tento nezistil, že by v jeho cele bol prievan. V januári 2003 bol podávateľ podnetu premiestnený z Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby v Ilave do Ústavu na výkon väzby v Prešove. Od začiatku jeho umiestnenia sa sťažoval na umiestnenie v cele č. 57 na prvom poschodí v súvislosti s prievanom a tesnosťou okien. O jeho umiestnení na cele č. 57 bolo rozhodnuté po konzultácii s vedúcim preventívno-bezpečnostnej služby, vedúcim výkonu väzby a výkonu trestu, náčelníkom oddelenia ochrany a obrany a vedúcim ústavným lekárom. Na základe pokynu Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže – 113-3/60 – 2002 zo dňa 8.1.2003 boli prijaté opatrenia, osobitný režim v súvislosti s osobou podávateľa podnetu tak, aby sa eliminovali možnosti vzniku mimoriadnych udalostí. Po jeho opakovaných žiadostiach v priebehu mesiaca február o premiestnenie na inú celu v súvislosti s prievanom, ktoré neboli zo strany vedúceho lekára a vedúceho výkonu väzby a výkonu trestu vyhodnotené ako opodstatnené a po viacnásobných pohovoroch zo strany riaditeľa ústavu a služobného zástupcu mu bolo nakoniec umožnené, aby bol premiestnený na celu č. 93, čo bolo realizované dňa 21.3.2003. Predchádzalo tomu vymaľovanie cely a výmena okna. Umiestnenie na cele č. 93 bolo

realizované v súlade s prijatými bezpečnostnými opatreniami. Hneď po umiestnení na celu č. 93 vyhlásil podávateľ podnetu dňa 21.3.2003 hladovku v súvislosti s jeho umiestnením na novú celu, kde ako dôvod uviedol nevyhovujúce podmienky, ktorými sú prievan a chlad. Hladovku ukončil po pohovore so služobným lekárom dňa 24.3.2003. Podmienky na ostatných celách sú štandardné ako na cele č. 93. Podmienky na cele č. 57 a 93 zhodnotil aj ústavný lekár, pričom konanie podávateľa podnetu bolo vyhodnotené ako účelové. Uvedené skutočnosti boli preverené a s podávateľom podnetu osobne prerokované pri návšteve pracovníkov Kancelárie verejného ochrancu práv v Ústave na výkon väzby v Prešove. Z vyššie uvedených skutočností vyplýva, že Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby v Ilave a Ústav na výkon väzby v Prešove postupovali **v súlade s platným právnym poriadkom** a spôsob výkonu väzby bol v súlade so zákonom č. 156/1993 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov a vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 114/1994 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu väzby, v znení vyhlášky č. 500/2002 Z. z. Na základe vyššie uvedeného bol podnet podávateľa podnetu verejný ochranca práv odložený.

4. Spolupráca s územnou samosprávou

Dovoľujeme si zdôrazniť, že štát a jeho orgány sú tu pre občana a nie naopak. Pri našej činnosti vychádzame z uvedeného princípu. Smerujeme za občanom s jeho problémami a snažíme sa o riešenia resp. usmernenia. Chceme, aby občan nemusel cestovať do Bratislavy, ale aby sa s našimi pracovníkmi mohol stretnúť v blízkosti svojho bydliska. Chceme, aby čo najviac občanov mohlo využiť služby pracovníkov Kancelárie verejného ochrancu práv. Nie zanedbateľnou motiváciou bolo aj to, že chceme občanom šetriť čas a finančné prostriedky. Ďalej chceme zdôrazniť, že približovaním sa k občanovi sa snažíme ovplyvňovať i jeho právne vedomie a jeho celkovú právnu kultúru.

Preto z iniciatívy verejného ochrancu práv, po dohode so zástupcami samosprávy uskutočňujeme osobné vybavovanie podnetov občanov priamo v danom regióne.

Z doterajších skúseností jednoznačne vyplýva poznanie, že občania v daných regiónoch možnosť osobného stretnutia s odbornými pracovníkmi Kancelárie verejného ochrancu práv hodnotia pozitívne a o túto formu prejavujú veľký záujem. Termíny stretnutí sú obsadené na 3-4 mesiace dopredu.

Kancelárske priestory sú verejnému ochrancovi práv samosprávou poskytované bezplatne.

Pre ilustráciu uvádzame prehľad pôsobenia verejného ochrancu práv a jeho odborných spolupracovníkov v regiónoch Slovenskej republiky v roku 2003.

Trenčín

Celkovo bolo v roku 2003 uskutočnených 10 výjazdových prijímaní občanov v Trenčíne. Samospráva mesta Trenčín nám pri prijímaní občanov vychádza v ústrety. Celkovo sme tu prijali 86 občanov. Okruh najčastejšie riešených problémov sa týkal sociálnej oblasti, zbytočných prietáhov v súdnom konaní, nebankových subjektov, reštitučných konaní, zápisov vlastníckych práv – katastrálne konanie, sporov o určenie vlastníckeho práva, nevyplatenie mzdy a odstupného napriek skutočnosti, že vo veci rozhodol súd, susedské spory, odpredaj bytov, služby spojené s užívaním bytu, objasňovanie majetkových problémov, stavebného konania a pod. Nie všetky spadajú do pôsobnosti verejného ochrancu

práv. Reálne môže verejný ochranca práv preskúmať podnety len ak sú splnené obidve podmienky, a to , že ide konanie, rozhodovanie a nečinnosť orgánov verejnej správy, t.j. orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy a právnických osôb a fyzických osôb, ktoré podľa osobitného zákona rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy a zároveň, že toto konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť sa dotýka základných práv a slobôd v zmysle druhej hlavy Ústavy Slovenskej republiky.

Žilina

Celkový počet výjazdov v roku 2003 bol 12. V rámci nich bolo prijatých 105 občanov. Miestna samospráva je ústretová. Okruhy problémov, s ktorými sa na nás občania regiónu obrátili boli odpredaje bytov do osobného vlastníctva, dobudovanie obecnej komunikácie, plnenie vyživovacej povinnosti, vysporiadanie dedičstva, majetkovoprávne vysporiadanie medzi občanmi, susedské spory, spory o hranice pozemkov, problematika nájomných zmlúv, exekučné konanie, nebankové subjekty – možnosti prihlásenia pohľadávky, spotreba vody, odňatie invalidného dôchodku atď.

Dohňany

Na základe iniciatívy starostu obce Dohňany od mesiaca júna 2003 sa začalo prijímanie občanov a ich podnetov aj v Dohňanoch pre púchovský región. Zabezpečenie prijímania stránok ako aj materiálne technického zabezpečenia je na veľmi dobrej úrovni. Celkove bolo vykonaných 7 výjazdov a bolo prijatých 47 občanov. Okruh problémov s ktorými sa na obrátili občania tohto regiónu je obdobný ako v predchádzajúcich mestách.

Veľký Meder

V záujme priblíženia sa občanom aj z južného Slovenska verejný ochranca práv prijal ponuku primátora mesta Veľký Meder, ktorý vytvoril veľmi dobré podmienky pre pracovníkov Kancelárie verejného ochrancu práv a od júna 2003 sa uskutočňuje prijímanie občanov a ich podnetov aj v tomto meste. Celkove sme prijali 45 občanov. Okruh riešených problémov je obdobný ako v predchádzajúcich prípadoch. Jazykové problémy v prípade neovládania jazyka slovenského nie sú.

Banská Bystrica

Stredoslovenský región bol tiež jednou z oblastí, v ktorej sme chceli zabezpečiť prijímanie občanov a ich podnetov. Od júna 2003 sme celkove prijali 61 občanov. Zatiaľ sa nie celkom podarilo spoluprácu uskutočňovať tak, ako si predstavujeme. Zo strany mestského úradu by sa vyžadovala väčšia ústretovosť.

Poprad

Posledným regiónom, do ktorého sa nekonali regionálne výjazdy bol východoslovenský región. Po veľkom úsilí Slovensko-poľskej spoločnosti pre priateľstvo a dobré susedské vzťahy v regiónoch, sa podarilo prijímanie občanov a ich podnetov zaistiť aj v meste Poprad. Primátor mesta a zástupcovia okresného úradu vytvorili materiálnotechnické predpoklady a tak prvé prijímanie občanov sa uskutočnilo v októbri 2003. Boli uskutočnené tri výjazdy a bolo prijatých 36 občanov. Problémy občanov sa týkali oblasti občianskeho práva (dedičskoprávne veci, susedské spory, vysporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov), sociálneho zabezpečenia, zbytočných priesťahov v konaní, postupu orgánov činných v trestnom konaní, problematika väzby a pod.

Treba konštatovať, že pracovné výjazdy do regiónov sa v osvedčili. V niektorých napr. v Trenčíne, ktorý pracovníci Kancelárie verejného ochrancu práv navštevujú najdlhšie, už možno badať, že sa na nás obracajú občania s problémami, ktoré spadajú do pôsobnosti verejného ochrancu práv.

5. Spolupráca s Kanceláriou prezidenta Slovenskej republiky

Na základe vzájomnej dohody sa v roku 2003 začala uskutočňovať spolupráca medzi Kanceláriou prezidenta Slovenskej republiky a Kanceláriou verejného ochrancu práv. Týka sa predovšetkým postupovania podnetov občanov, osobných vzájomných konzultácií k obsahu niektorých podnetov, s ktorými sa občania obrátili na prezidenta Slovenskej republiky a on v danom prípade nemá právomoc.

6. Spolupráca s mimovládnyimi organizáciami

Spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami považujeme za neopomenuteľnú, ktorej základom je zákon o verejnom ochrancovi práv. Treba však jednoznačne zdôrazniť, že je možná len v určitých činnostiach, rozdielnych od výkonu pôsobnosti verejného ochrancu práv, t.j. okrem vybavovania podnetov, čo je prioritnou a základnou úlohou verejného ochrancu práv. Naopak od mimovládnych organizácií preberáme podania občanov, ktorých vybavovanie je v pôsobnosti verejného ochrancu práv.

Oceňujeme spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami, najmä v prípadoch presadzovania dodržiavania základných práv a slobôd v Slovenskej republike, pri zvyšovaní právneho vedomia občanov i pri iniciovaní návrhov a zmien v oblasti legislatívnej činnosti.

S mimovládnyimi organizáciami sa snažíme spolupracovať na základe vzájomných dohôd, ale aj bez tohto formálno-právneho inštitútu.

K dnešnému dňu verejný ochranca práv uzatvoril dohodu o spolupráci:

- so Slovenským výborom pre UNICEF,
- so Slovenskou asociáciou občianskych poradní,
- s Informačnou Kanceláriou Rady Európy,
- so Slovensko-poľskou spoločnosťou pre priateľstvo a dobré susedské vzťahy v regiónoch,
- s Ligou aktivistov pre ľudské práva.

Plnenie dohôd s uvedenými mimovládnyimi organizáciami sa predovšetkým uskutočňovalo nižšie uvedenými činnosťami:

Dohoda o spolupráci so Slovenským výborom pre UNICEF bola podpísaná dňa 25. októbra 2002 , jej doterajšie plnenie bolo:

- vzájomné informovanie o porušovaní práv dieťaťa - prostredníctvom zamestnankyne Kancelárie verejného ochrancu práv v bezplatnej právnej poradni Slovenského výboru pre UNICEF,
- účasť pracovníkov Kancelárie verejného ochrancu práv na konferenciách a seminároch zameraných na problematiku dieťaťa, ktoré organizoval, resp. sa na ich organizácii podieľal SV UNICEF, (Košice, 11/02: Syndróm týraného a zneužívaného dieťaťa – problém verejného zdravia; 1/04 – Stav detí sveta – dievčatá, vzdelávanie a rozvoj),
- účasť predstaviteľov SV UNICEF na podujatiach organizovaných Kanceláriou verejného ochrancu práv (Deň ľudských práv, Bratislava 12/03, prednášky: Európskeho ombudsmana a holandského ombudsmana, Bratislava 2/04),
- výmena propagačných materiálov z oblasti porušovania detských práv (výročné správy, propagačné materiály UNICEF).

Dohoda o spolupráci so Slovenskou Asociáciou občianskych poradní verejný ochranca práv podpísaná dňa 10. apríla 2003, jej doterajšie plnenie predstavuje:

- postupovanie informácií občanom v KVOP o možnosti obrátiť sa na niektorú z regionálnych občianskych poradní patriacich pod SAOP (informačný leták),
- postupovanie informácií občanom v SAOP o možnosti obrátiť sa verejného ochrancu práv (informačný leták dostupný v poradniach),
- účasť verejného ochrancu práv na konferencii organizovanej SAOP pre novozvolených starostov a primátorov, spolu s aktívnym vystúpením,
- pomoc pri získavaní medzinárodných kontaktov.

Dohoda o spolupráci s Informačnou Kanceláriou Rady Európy, dátum podpísania:

30. apríla 2003, doterajšie plnenia:

- výmena odbornej literatúry zo strany IKRE – rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva, poskytnutie informačných brožúr o uplatňovaní ochrany ľudských práv prostredníctvom inštitútov Rady Európy,
- sprostredkovanie vzťahov na organizáciu ICRE zaoberajúcu sa rómskou problematikou (pravidelne postupuje verejnému ochrancovi práv výročné správy),
- účasť predstaviteľov Informačnej Kancelárie na podujatiach organizovaných verejným ochrancom práv, (Deň ľudských práv, Bratislava 12/03, prednášky: Európskeho ombudsmana a holandského ombudsmana, Bratislava 2/04),
- účasť verejného ochrancu práv na podujatiach organizovaných Informačnou Kanceláriou (každoročné slávnostné stretnutia ku Dňu ľudských práv),
- pomoc pri zabezpečení Dňa ľudských práv „Dvere dokorán“ v KVOP poskytnutím vývesných propagačných materiálov.

Dohoda o spolupráci s Ligou aktivistov pre ľudské práva, dátum podpísania: 27. mája

2003, doterajšie plnenia:

- pracovníci Ligy aktivistov pre ľudské práva poskytujú informácie o možnosti obrátiť sa na verejného ochrancu práv (informačný leták),
- postupovanie podnetov verejnému ochrancovi práv, ktoré sú v jeho pôsobnosti a aktivisti Ligy aktivistov pre ľudské práva nie sú kompetentní ich riešiť (30 podnetov),
- konzultácie verejného ochrancu práv s predstaviteľom Ligy aktivistov pre ľudské práva týkajúce sa jednotlivých prípadov a poznatkov, s ktorými sa pracovníci Ligy stretli pri svojej činnosti.

Dohoda o spolupráci so Slovensko-poľskou spoločnosťou pre priateľstvo a dobré susedské vzťahy v regiónoch, dátum podpísania: 17. októbra 2003, doterajšie plnenia:

- predstavitelia Slovensko-poľskej spoločnosti sa podieľali na sprostredkovaní kontaktov s ombudsmanom Poľskej republiky,
- predstavitelia Slovensko-poľskej spoločnosti poskytli pomoc Kancelárii verejného ochrancu práv pri zabezpečení regionálnej Kancelárie verejného ochrancu práv v Poprade,

- účasť verejného ochrancu práv na podujatiach organizovaných Slovensko-poľskou spoločnosťou,
- účasť predstaviteľov Slovensko-poľskej spoločnosti na podujatiach pripravovaných Kanceláriou verejného ochrancu práv.

V rámci mimozmluvnej spolupráce s mimovládnyimi organizáciami chceme zdôrazniť spoluprácu s **Vysokým komisárom OSN pre utečencov** s cieľom vzájomnej výmeny teoretických a praktických skúseností ako aj problémov súvisiacich s azylovým konaním v Slovenskej republike, vrátane medzinárodnoprávnej ochrany utečencov, najmä ochranu proti svojvoľnému zaisteniu žiadateľov o azyl podľa čl. 5 Európskeho dohovoru ľudských práv, podmienkam zaistenia žiadateľov o azyl podľa čl. 3 Európskeho dohovoru ľudských práv vrátane právnej ochrany žiadateľov o azyl.

Ďalej so **Slovenským helsinským výborom**, predovšetkým aktivitou realizovanou pri poriadaní „Okrúhleho stola k problematike sieťových postelí“.

Verejný ochranca práv predniesol odporúčajúce opatrenia za účelom zlepšenia používania zabezpečovacích prostriedkov vo vzťahu k ťažko ovládateľným pacientom, resp. občanov. Ide o nasledovné opatrenia:

- a) dbať na dôslednú diferenciaciu pri zriaďovaní, z pohľadu či ide o zaradenie do sociálnej starostlivosti alebo psychiatrickej starostlivosti,
- b) skvalitnenie legislatívneho procesu,
- c) dostatočnosť personálno - materiálnej vybavenosti,
- d) dôsledná kontrola dodržiavania kritérií pri starostlivosti.

Ďalej je to podporné stanovisko k aktívnej spolupráci pri organizovaní seminára týkajúceho sa monitorovania väzenských inštitúcií v krajinách V4. Sme názoru, že výsledok monitorovania prispeje k humanizácii väzenských systémov a obohatí poznanie tak odbornej, ako aj laickej verejnosti.

Spomenieme ešte spoluprácu s **Asociáciou združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím**, najmä podporu verejného ochrancu práv pre ich legislatívne zámery vo vzťahu k identifikácii osôb, ktoré nemajú právnu spôsobilosť.

7. Spolupráca s médiami

Kancelárii verejného ochrancu práv sa na konci roka 2003 podarilo vyčleniť finančné prostriedky na obsadenie plánovanej pozície asistentky verejného ochrancu práv pre styk s verejnosťou. Bol vypracovaný komunikačný projekt a vytvoril sa priestor pre intenzívnejšiu mediálnu komunikáciu, či informovanie verejnosti.

Medzi doterajšie výsledky v oblasti spolupráce s médiami patrí:

- pravidelná rozhlasová relácia v Slovenskom rozhlase, ktorej cieľom je napomáhať k zvyšovaniu právneho vedomia verejnosti a prezentovanie výsledkov práce verejného ochrancu práv. Táto sa sľubným spôsobom začala realizovať, v súčasnosti nastala stagnácia,
- pravidelná rubrika v Petržalských novinách s rovnakým cieľom pôsobiť na právne vedomie verejnosti a oboznamovať s výsledkami činnosti verejného ochrancu práv,
- informovanie o aktuálnej činnosti v Kancelárii verejného ochrancu práv, o jej medzinárodnej spolupráci s dôrazom na členské štáty EÚ, (prostredníctvom pravidelných tlačových a mediálnych výstupov),
- účasť verejného ochrancu práv a odborných pracovníkov Kancelárie verejného ochrancu práv na televíznych a rozhlasových odborných besedách,
- poriadanie pravidelných tlačových konferencií,
- organizovanie stretnutí s verejnosťou, laickou i odbornou,
- pravidelné publikovanie na našej webovej stránke i na webovej stránke Európskeho ombudsmana a samozrejme v niektorých médiách.

Medzi najúspešnejšie propagačno-osvetové podujatia verejného ochrancu práv patril predĺžený pracovný deň v Kancelárii verejného ochrancu práv medializovaný pod názvom „U ombudsmana dvere dokorán“, ktorý verejný ochranca práv pripravil pri príležitosti Medzinárodného dňa ľudských práv dňa 10. decembra 2003. Verejný ochranca práv a odborní pracovníci Kancelárie verejného ochrancu práv poskytovali občanom v sídle kancelárie v Bratislave odborné konzultácie a právne usmernenia ohľadne ochrany ich základných práv a slobôd. Túto možnosť **využilo 211 ľudí**, z toho 43 študentov bratislavských gymnázií a Právnickej fakulty Univerzity Komenského, ktorí prejavovali záujem z pohľadu možností ich budúceho štúdia, rozšírenia si vedomostí o základných

právach a slobodách, i príprave na prijímacie pohovory na vysoké školy, či získavanie vedomostí k vypracovaniu diplomových prác.

Počas dňa otvorených dverí poskytol verejný ochranca práv a jeho spolupracovníci právne usmernenie v **142 prípadoch**, nepočítajúc desiatky telefonických konzultácií. Občania nastoľovali problémy predovšetkým z oblasti zbytočných prietáhov v súdnom konaní, vlastníckeho práva, reštitúcií, dedičsko-právnych vecí, dôchodkových a sociálnych vecí. Po efektívnej informačnej kampani danú možnosť využili občania až z východného a stredného Slovenska, napríklad z Čiernej nad Tisou, Prešova, či Levíc. Najstarší návštevníci otvoreného pracovného dňa mali 90 a 93 rokov, poslední navštevníci prichádzali po vypočutí hlavných večerných správ tesne pred 20.00 hodinou.

Najväčší záujem zo strany médií je o publikovanie príbehov konkrétnych občanov, ich autentické prerozprávanie na kameru či mikrofón priamo podávateľmi podnetov. Žiaľ, len málo občanov chce ich požiadavke vyhovieť.

V tejto súvislosti musíme upozorniť, že sme viazaní mlčanlivosťou a zákonom o ochrane osobných údajov. Teda nie je možné zverejňovať prípady podávateľov bez ich výslovného súhlasu a väčšina podávateľov s medializovaním svojho prípadu nesúhlasí, a ak súhlasí tak bez uvedenia mena. Vyskytli sa aj prípady, že sme súhlas pre medializáciu získali, no nakoniec prípad publikovaný nebol. To nemalo dobrý vplyv na dôveru k nám zo strany podávateľov podnetov.

Dovoľujeme si však zdôrazniť fakt, že spolupráca nezávisí len od nášho želania, ale predovšetkým zo záujmu médií a ten nie je vždy rovnaký a adekvátny našim predstavám.

V. Zahraničná spolupráca verejného ochrancu práv

Veľmi významné je etablovanie sa pracovníkov Kancelárie verejného ochrancu práv do medzinárodných a nadnárodných komisií a poradných zoskupení. Kancelária verejného ochrancu práv má svojich zástupcov v odbornej pracovnej skupine expertov pre ľudské práva „**Network of experts in fundamental rights**“ pri Európskej komisii, styčného zástupcu (**Liaison officer**) verejného ochrancu práv vo vzťahu k **Európskemu ombudsmanovi** a styčného zástupcu v **Misii GRECO pre Antikorupčný program**.

Medzi najvýznamnejšie podujatia v prehľbovaní zahraničnej spolupráce v uplynulom roku činnosti patrilo stretnutie ombudsmanov pri 8-om Okrúhlom stole Európskych ombudsmanov v nórskom Osle, pracovné navštevky predstaviteľov medzinárodných inštitúcií a organizácií zaoberajúcich sa problematikou ochrany ľudských práv, napríklad pani Claire Cameron a pána profesor Gavin Drewry z medzinárodného Inštitútu verejnej správy z Londýna, pána James Lee Ombudsman UNDP (Rozvojového programu OSN), pána Jorge Ágnes Espina – predvstupový poradca pre boj proti korupcii zo Španielska, pani Kathy McEnany pracovníčky politicko-ekonomickej sekcie Veľvyslanectva Spojených Štátov Amerických, pani Rosario Guedea s pánom Luisom Fernandezom, predstaviteľov antikorupčného programu zo Španielska, pána Alejandro Luzón prokurátora v Úrade špeciálneho prokurátora a pána Luis López sudcu na Najvyššom súde v Španielskom kráľovstve, delegácie z Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii (ECRI) pod vedením pani Isil Gachet, výkonnej riaditeľky ECRI, páni Francisco Cardona a Henrich Traumueller z Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj - poradcov pre oblasť verejnej správy, páni Emilio Llera Suarez Barcena a Miguel A. Arias Senso – španielskych prokurátorov, pani Magdalena Schlegger – vedúcu referátu pre sociálne veci Veľvyslanectva Spolkovej republiky Nemecko atď.

Obsahom diskusií boli otázky týkajúce sa možností spolupráce, vzájomnej pomoci pri riešení problémov ochrany základných práv a slobôd. Rokovalo sa aj o možnosti vzájomných výmenných stáží, poriadaní seminárov, konferencií k závažným, tak spoločenským, ako aj právnym otázkam – korupcia, špeciálne súdnictvo a špeciálny prokurátor, otázky väznenstva, bezplatná právna pomoc, úloha mimovládnych organizácií

v spoločenskom živote, problematika rôznosti právnych systémov, európskeho práva a pod., samozrejme, že s prihliadnutím na náš vstup do Európskej únie.

Za významnú je potrebné označiť návštevu zástupcov Úradu komisára pre ľudské práva Rady Európy. Išlo o zástupcu riaditeľa Úradu komisára pre ľudské práva Rady Európy pána Marcusa Jaegera v sprievode pracovníkov Úradu pani Satu Suikkariovej a pána Ignacia Perez Caldenteya, ktorí sa počas trojdňovej oficiálnej návštevy Slovenskej republiky zameriavali na plnenie záverov obsiahnutých v „Správe o Slovenskej republike“ vypracovanej komisárom pre ľudské práva Rady Európy pánom Alvaro Gil-Roblesom.

V rámci diskusie, okrem otázok súvisiacich so vznikom a začiatkami fungovania Kancelárie, sa hostia zaujímali i o problematiku údajných násilných sterilizácií rómskych žien, o prácu polície v Slovenskej republike v súvislosti s ochranou základných práv a slobôd a o podnety týkajúce sa ochrany práv mentálne hendikepovaných a homosexuálne orientovaných občanov.

Nemožno nespomenúť návštevu vedúceho regionálnej delegácie Medzinárodného výboru Červeného kríža (ICRC) pre strednú Európu. Výsledkom stretnutia bola príprava budúcej spolupráce a prehĺbenie odborného dialógu v oblasti problematiky implementácie medzinárodného humanitárneho práva do vnútroštátneho právneho systému.

Vyzdvihnúť je potrebné najmä spoluprácu s verejným ochrancom práv Českej republiky pánom Otakarom Motejlom a pracovníkmi jeho Kancelárie, ktorá sa rozvíjala prostredníctvom osobných návštev, vystúpení na odborných podujatiach, ako aj vzájomnou pomocou pri riešení podnetov presahujúcich hranice našich krajín.

Veľmi dobrá je spolupráca s ombudsmanom Poľskej republiky, Európskym ombudsmanom a najnovšie sa rozvíjajú vzťahy s ombudsmanom Holandského kráľovstva. Všetci vysoko pozitívne hodnotili našu činnosť a potvrdili správnosť jej smerovania.

Vzhľadom na kontakty nadviazané v uplynulom roku činnosti sa dá predpokladať, že medzinárodná spolupráca sa bude vo väčšej miere rozvíjať a po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie sa staneme plnohodnotnými členmi európskych ombudsmanských inštitúcií.

V súvislosti so vstupom do Európskej únie je treba zdôrazniť, že pracovníci Kancelárie verejného ochrancu práv sú pripravení na uskutočňovanie kvalifikovanej odbornej činnosti v rámci európskeho spoločenstva.

Slovenská republika vytvorením inštitútu verejného ochrancu práv splnila jednu z podmienok zabezpečujúcich jej vstup do Európskej únie, na úrovni ktorej existuje Európsky ombudsman. Preto si dovoľíme upriamiť pozornosť na objasnenie jeho vzťahu k nášmu verejnému ochrancovi práv.

Európsky ombudsman nie je akousi vyššou inštitúciou národným ombudsmanom, teda ani nášmu verejnému ochrancovi práv. Európsky ombudsman sa zaoberá prípadmi zlej správy v inštitúciách a orgánoch Európskej únie. Predovšetkým rieši sťažnosti, ktoré dostáva od občanov Európskej únie, či právnických osôb so sídlom v niektorom z členských štátov Európskej únie, týkajúcich sa nesprávneho úradného postupu inštitúcií alebo orgánov Európskeho spoločenstva. V tejto súvislosti chceme zdôrazniť, že Európsky ombudsman nerozhoduje o sťažnostiach proti členským štátom Európskej únie alebo ich orgánom, a to ani v prípade, ak by sa podnet týkal implementácie komunitárneho i únieového práva. Samozrejme je i to, že náležitosti spadajúce do pôsobnosti ombudsmanov členských štátov Európskej únie nemôžu byť zároveň v pôsobnosti Európskeho ombudsmana.

Uviedli sme, že Európsky ombudsman nie je nadriadeným orgánom národným ombudsmanom, teda ani nášmu verejnému ochrancovi práv. Aj jeho postavenie je nezávislé, ale to neznamená, že jeho spolupráca s národnými ombudsmanmi je nemožná. Dokonca v štatúte je možnosť takejto spolupráce daná najmä vtedy, ak to môže napomôcť efektívnejšiemu prevereniu podnetu, resp. sťažnosti a bola by tým aj zabezpečená lepšia ochrana základných práv a slobôd. Z pohľadu našej právnej úpravy však musíme konštatovať, že súčasné znenie nášho zákona o verejnom ochrancovi práv neobsahuje ustanovenia o podmienkach vzájomnej spolupráce, dá sa len pomocou logického výkladu príslušného právneho predpisu dospieť k záveru, že spoluprácu medzi našim verejným ochrancom práv a Európskym ombudsmanom možno uskutočňovať v neformálnej rovine.

V tejto súvislosti je treba konštatovať, a my to radi robíme, že rovnako ako väčšinu ostatných orgánov verejnej moci, i postavenie slovenského verejného ochrancu práv, integrácia do Európskej únie určitým spôsobom ovplyvní. Predovšetkým v súlade

s právomocami verejného ochrancu práv dané mu Ústavou Slovenskej republiky čl. 151a sa bude slovenský verejný ochranca práv po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie podieľať aj na ochrane základných práv a slobôd vyplývajúcich pre fyzické osoby a právnické osoby z noriem európskeho práva.

VI. Vlastná iniciatíva verejného ochrancu práv

Podľa zákona o verejnom ochrancovi práv tento koná na základe podnetu fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo **z vlastnej iniciatívy**.

Vďaka personálnemu dobudovávaniu a postupnému odstraňovaniu deficitu medzi doručenými a vybavenými podnetmi sa vytvára priestor aj pre vlastnú iniciatívu verejného ochrancu práv.

Konania na základe vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv sa prejavili v už spomínanom vytváraní nových regionálnych pôsobísk Kancelárie verejného ochrancu práv, v poskytovaní právnych rád a usmernení nad rámec zákona o verejnom ochrancovi práv.

Pri činnosti verejného ochrancu práv nad rámec zákona o verejnom ochrancovi práv a pri konaní z vlastnej iniciatívy sa verejný ochranca práv stretáva s mimoriadne pozitívnymi reakciami občanov. Dovoľujeme si odcitovať z listu zo dňa 20. novembra 2003: “Vážený pán docent, chcela by som Vám zo srdca poďakovať za Váš skutočne ľudský záujem o zdravotný problém môjho manžela J. K. Som Vám nesmierne vďačná za Vašu pomoc pri riešení tejto pre nás ťažkej situácie. Operácia, ktorú mohol vďaka Vám urýchlene podstúpiť mu zachránila život. Vysoko si vážim, že pri riešení množstva iných záležitostí ste prejavili záujem o osud obyčajného človeka, ktorý môže vďaka Vám mať nielen minulosť, ale aj budúcnosť...”

Ďalšie príklady konania z vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv sa v uplynulom roku činnosti prejavovali iniciovaním niektorých zmien a upozorňovaní na nutnosť zmien v právnom poriadku Slovenskej republiky, ako aj v reagovaní na aktuálne dianie v spoločnosti a v štáte v oblasti ochrany základných práv a slobôd.

Verejný ochranca práv sa obrátil na ministra zdravotníctva Slovenskej republiky po stretnutí so zástupcami Centra pre reprodukčné práva a Poradne pre občianske a ľudské práva z dôvodu závažných informácií, ktoré môžu poškodiť meno a povesť Slovenska v civilizovanom svete. Požiadal o predloženie informácií o prijatých opatreniach na riešenie **problému údajných násilných sterilizácií a ďalších útokov na reprodukčnú slobodu Rómov** na Slovensku uvedených v publikácii Telo a duša.

Minister zdravotníctva Slovenskej republiky v krátkom čase informoval verejného ochrancu práv o prešetrovaní zistení vecne príslušným odborom ministerstva zdravotníctva a uistil, že ministerstvo prijme potrebné opatrenia, súčasne o tom, že Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vydalo pokyn, ktorým sa zaručuje zabezpečenie zjednotenia postupu pri výkone sterilizácie, zaslaný riaditeľom zdravotníckych zariadení priamo podriadeným ministerstvu a samosprávnym krajom.

Verejný ochranca práv sa obrátil na Národnú radu Slovenskej republiky ako kontrolný orgán vo vzťahu k vláde Slovenskej republiky prostredníctvom Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, aby vláda venovala zvýšenú pozornosť problému poskytovania liekov občanom, ktorý začínal byť vážnym problémom, pri neriešení ktorého by mohlo dôjsť k porušeniu ústavného práva občana na **ochranu zdravia a bezplatnú zdravotnú starostlivosť**, ktorá je jednoznačne a nespochybitelne ustanovená v Ústave Slovenskej republiky. Vyslovil presvedčenie, že v demokratickom a humanitárne princípy uznávanom štáte, nie je možné spochybňovať právo na ochranu zdravia a bezplatnú zdravotnú starostlivosť, nemožno uplatňovať len hľadisko ekonomicko-trhovo-obchodné, uprednostňovať súkromno-živnostnícku sféru. Odporučil transparentným spôsobom náležite využíjúc legislatívny proces upriamiť pozornosť na efektívne pravidlá zdravotnej starostlivosti, vrátane liekovej, ktoré akceptujú Ústavu Slovenskej republiky, jej princípy i pravidlá demokratického a právneho štátu, v súlade s humanitárnymi cieľmi i medzinárodnými dokumentmi.

Predseda Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien informoval verejného ochrancu práv, že uznesením Národnej rady Slovenskej republiky zo dňa 7. novembra 2003 boli vláde ako celku i jednotlivým zainteresovaným ministerstvám uložené konkrétne úlohy, plnenie ktorých bude kontrolovať Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre zdravotníctvo.

V súvislosti s novelizáciou Trestného zákona, ktorou sa zavádzala i **zásada „3x a dost“**, sa verejný ochranca práv obrátil na Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, nakoľko zásadu „3x a dost“, považuje za nesystémový prvok, ktorý neberie do úvahy uplatňovanie niektorých princíпов nášho trestného práva. Nedostatočne zohľadňuje stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť i možnosť nápravy a pomery páchatel'a. Zdôraznil preventívnu úlohu trestného práva a

poukázal na preferovanie penalizácie a kriminalizácie pred depenalizáciou a dekriminalizáciou.

Po stretnutí so zástupcami Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike, verejný ochranca práv poslal podnet predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky na **legislatívnu úpravu zákona č. 162/1993 Z.z o občianskych preukazoch**. Upozornil na to, že zákon Národnej rady Slovenskej republiky o občianskych preukazoch nerieši prípady preukazovania totožnosti u osôb, ktoré nemajú právnu spôsobilosť, resp. v prípadoch následne po pozbavení spôsobilosti. Verejný ochranca práv je názoru, že aj takéto osoby by mali byť identifikovateľné. Pretože ak sa nepohybujú v prítomnosti zákonného zástupcu, nevieme ako by preukazovali svoju totožnosť, či občianstvo, pobyt i ďalšie skutočnosti, ktoré sú zapísané v občianskom preukaze.

Pre ilustráciu si dovoľíme uviesť, že občiansky preukaz je verejná listina, ktorou občan Slovenskej republiky preukazuje:

- a) svoju totožnosť,
- b) štátne občianstvo,
- c) a ďalšie údaje zapísané v občianskom preukaze.

Sme názoru, že túto medzeru v zákone je potrebné odstrániť, pretože v opačnom prípade by sa to mohlo považovať za porušovanie základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a ochrany mena podľa čl. 19. ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Predseda Národnej rady Slovenskej republiky informoval verejného ochranca práv, že Národnej rade Slovenskej republiky bol predložený návrh zákona, ktorý novelizuje aj zákon o občianskych preukazoch, ktorý rieši uvedený problém. Predpokladaná účinnosť je od 1.mája 2004.

Verejný ochranca sa na základe poznatkov z podnetov podávateľov nachádzajúcich sa vo výkone väzby rozhodol sa upriamiť pozornosť poslancov Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien na významný trestnoprávny inštitút **väzby**. Jej podstata sa týka jedného z najvýznamnejších základných práv a slobôd – osobnej slobody. Väzba je zabezpečovacím nie sankčným opatrením. Poukázal na jej dĺžku a podmienky výkonu a **odporučil zníženie hornej hranice trvania väzby** i úpravu jej výkonu.

Verejný ochranca práv spolu s predstaviteľmi Slovenskej advokátskej komory sa spoločne zaoberali závažnou otázkou **bezplatnej právnej pomoci**. Ide o veľmi aktuálnu tému, pretože viaceré podnety doručené verejnému ochrancovi práv obsahujú požiadavku poskytnutia bezplatnej právnej pomoci, pretože vzhľadom k ich ekonomickej situácii si ju prostredníctvom advokáta nemôžu dovoliť.

V tejto súvislosti je potrebné upriamiť pozornosť na článok 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ktorá ustanovuje, že každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Keďže v Slovenskej republike neexistuje právny predpis, ktorý by komplexne upravoval poskytovanie bezplatnej právnej pomoci, na spoločnom pracovnom stretnutí verejného ochrancu práv a predstaviteľov Slovenskej advokátskej komory, sa touto problematikou zaoberali a dohodli sa spoločne obrátiť na ministra spravodlivosti Slovenskej republiky s upriamením pozornosti na daný problém. V prípade jeho záujmu ponúkli aktívnu spoluprácu pri tvorbe právneho predpisu o poskytovaní bezplatnej právnej pomoci, súčasne zdôraznili, ktoré princípy a zásady by mali byť pri jeho tvorbe neopomenuteľné.

Prejavili názor, že základným princípom je ustanovenie čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý prostredníctvom nižšie uvedených zásad by mal byť základnou filozofiou budúcej právnej úpravy o bezplatnej právnej pomoci.

Predovšetkým ide o poskytovanie **komplexnej právnej pomoci** od počiatkovej rady až po výkon rozhodnutia, ďalej by to malo byť ustanovenie predpokladov pre nárok na takúto službu, súčasne s tým, kto o nároku na jej poskytnutie bude rozhodovať. Dovolíme si poznamenať, že tu by bola možnosť aj pre verejného ochrancu práv za predpokladu personálneho a finančného zabezpečenia.

Ďalej nemožno opomenúť ustanovenie, kto poskytovanie bezplatnej právnej pomoci bude zabezpečovať (odporúčame, aby to boli advokáti – členovia Slovenskej advokátskej komory) a samozrejme jej finančné zabezpečovanie. Iste, že musí byť jednoznačne ustanovená aj zodpovednosť za jej riadne a včasné poskytovanie resp. zabezpečovanie.

Verejný ochranca práv poskytol stanovisko aj v súvislosti s **problémom rómskych nepokojov**, keďže sa vyskytujú rôzne vyhlásenia a domnienky, ktoré veľmi úzko súvisia s ochranou základných práv a slobôd občanov. V tejto súvislosti upriamil pozornosť na niektoré skutočnosti.

Predovšetkým treba poukázať na čl. 35 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý ustanovuje, „... že všetci občania majú právo na prácu. Štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo vykonávať. Podmienky ustanoví zákon.“

V tejto súvislosti je potrebné a nepochybné konštatovanie, že je na strane štátu, aby zabezpečil realizovanie práva na prácu tak, aby občania skutočne mali možnosť toto základné právo na prácu využívať. Je samozrejmé, že povinnosťou výkonnej moci je prijať také opatrenia, aby ten, kto chce pracovať aj reálne mohol takúto činnosť uskutočňovať.

S právom na prácu veľmi úzko súvisí hmotné zabezpečenie tých občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu prácu vykonávať. Nepochybné, podrobnosti v medziach vymedzených Ústavou Slovenskej republiky musí ustanovovať zákon. Je na zákonodarnej moci a najmä výkonnej moci aký rámec právnej úpravy ustanoví pre realizáciu. Predovšetkým pôjde o rozsah, čas, formy, ale i ďalšie podmienky, ktoré uváži, že sú nevyhnutné. Toľko na jednej strane.

Na strane druhej, nie je prípustné také riešenie jeho uplatňovania ako zvolili rómski spoluobčania. V danom prípade už nejde len o vyjadrenie protestu (na ktorý majú právo), ale predovšetkým o páchanie trestnej činnosti, ktorá je nebezpečná pre spoločnosť, pretože ohrozuje práva a oprávnené záujmy ostatných fyzických a právnických osôb, ich zdravie, bezpečnosť, majetok i ďalšie záujmy spoločnosti. A pre také prípady výkonná moc je **povinná použiť všetky prostriedky** (samozrejme v medziach zákona, či medzinárodných dohôd), aby k spomínanému ohrozeniu, či porušeniu nedošlo. Nie je možné, aby trestná činnosť nebola postihovaná. Princípom je, že každý je rovný pred zákonom, vrátane jeho uplatňovania. Preto je neprípustné uskutočňovať ústupky v rozpore so zákonom. Bolo by omylom, keby k takejto chybe došlo, pretože pre náš život by to mohlo mať v budúcnosti negatívne dôsledky.

Nemožno obísť ani ustanovenie čl. 39 ods. 1,2 Ústavy Slovenskej republiky, ktoré pamätá i na prípady, ktoré sa dotýkajú občanov v starobe, občanov nespôsobilých na prácu i občanov, ktorí stratili živiteľa. Aj tieto skupiny občanov majú právo na primerané hmotné zabezpečenie. Tu tiež podrobnosti ustanovuje zákon.

Upriamujeme pozornosť i na fakt, že medzi nami žijú aj občania, ktorí sa nachádzajú v hmotnej núdzi. Aj tým prináleží právo na pomoc, ale treba zdôrazniť, že len v takom rozsahu, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok, čo sa samozrejme tiež realizuje na základe príslušných právnych predpisov.

Pri našich úvahách je však potrebné pripomenúť, že pri uplatňovaní určitých obmedzení v prípade hmotného zabezpečenia občanov, či jeho primeranosti, nemožno opomínať ani to, že nesmie ohrozovať ľudskú dôstojnosť a je len na zákonodarnej a výkonnej moci, aby pri ustanovovaní zákonných podmienok pre poskytovanie, či obmedzovanie hmotného zabezpečenia na toto základné právo – „zachovávanie ľudskej dôstojnosti“ – pamätala. Podmienky majú byť stanovené tak, aby aj občania, odkázaní na pomoc v hmotnom zabezpečení, mohli viesť taký spôsob života, ktorý ich ľudskú dôstojnosť neznižuje.

Ďalej by sme chceli uviesť, že verejný ochranca práv nedostal žiadne podnety ohľadne nepokojov rómskych spoluobčanov, ale situáciu sledujeme, získavame informácie, a v prípade, že zistíme porušenie základných práv a slobôd občanov, budeme postupovať tak, ako to stanovujú právne predpisy Slovenskej republiky, či príslušné medzinárodné dohovory, ktoré Slovenská republika akceptovala.

Záverom si dovoľíme upriamiť pozornosť na niektoré skutočnosti, ktoré pre efektívne riešenie, či už momentálne alebo budúce, sú neopomenuteľné.

Predovšetkým zvýšenú pozornosť je treba venovať príčinám a podmienkam, ktoré daný stav spôsobili. Múdrejšie je problémom predchádzať ako ich následne riešiť. A za to je zodpovedná výkonná moc. Nemožno donekonečna problémy obchádzať. Prioritne by bolo vhodné venovať pozornosť vzdelanostnej, ale aj kultúrnej úrovni rómskych spoluobčanov. Podľa nášho názoru je to jedna zo základných úloh, ktorá otvára možnosti riešenia problémov rómskeho etnika.

Veľmi významnou a s predchádzajúcimi úlohami úzko súvisiacou nutnosťou je vytvoriť podmienky pre zamestnanosť rómskych spoluobčanov. Samozrejme, že by malo ísť o pracovné miesta zodpovedajúce ich vzdelanostnej a kultúrnej úrovni. Nevyhnutné je, aby išlo o pracovné príležitosti dlhodobého charakteru a nie príležitostné, či jednorazové činnosti.

Myslíme si, že toto je smer, ktorým sa je potrebné uberať a súčasne zadosťučiniť aj skutočnosti, že je potrebné k rómskym občanom pristupovať ako k ostatným a vyžadovať od nich i plnenie povinností, nielen uplatňovanie práv. Pritom je nevyhnutné mať na pamäti špecifické zvláštnosti ich komunity.

Na záver tejto časti správy si v súvislosti s podnetom uvedeným v Správe o činnosti verejného ochranca práv za rok 2002 (podnet č. 126/02/VOP), dovoľíme uviesť, že v spomínanom prípade došlo k **porušeniu práva na vzdelanie**, ktoré Ústava Slovenskej republiky zaručuje každému v článku 42 ods. 1 tým, že riaditeľka gymnázia neakceptovala prihlášku žiaka piateho ročníka základnej školy do primy osemročného gymnázia z dôvodu,

že osemročné gymnaziálne štúdium je určené pre žiakov štvrtého ročníka základných škôl s odvolaním sa na ustanovenie § 19 ods. 2 zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl v znení neskorších predpisov, že „do prvého ročníka osemročného gymnázia sa prijímajú **spravidla** žiaci, ktorí úspešne skončili štvrtý ročník základnej školy.“ Uvedený výklad poskytol krajským úradom, v reakcii na frekventované problémy pri prijímaní žiakov na štúdium na osemročné gymnáziá, minister školstva začiatkom roka 2001.

Preto v záujme, aby nedochádzalo k opakovaniu takýmto prípadu sa verejný ochranca práv obrátil na Ministerstvo školstva Slovenskej republiky s odporúčaním, aby uvedená problematika bola riešená v pripravovanej právnej úprave.

Minister školstva listom zo dňa 27. februára 2004 oznámil, že sa zhoduje so stanoviskom verejného ochrancu práv, že riaditelia gymnázií s osemročným štúdiom nie sú oprávnení odmietnuť prijať prihlášku z dôvodu, že žiak neukončil štvrtý ročník základnej školy v príslušnom školskom roku. Zároveň oznámil, že Ministerstvo školstva Slovenskej republiky v tomto roku vypracuje a predloží do vlády Slovenskej republiky návrh **nového školského zákona**, v ktorom bude tento problém vyriešený presným a zrozumiteľným ustanovením.

VII. Záver - úspešnosť činnosti verejného ochrancu práv

Prečo možno považovať doterajšie pôsobenie verejného ochrancu práv a Kancelárie verejného ochrancu práv za úspešné ?

Činnosť Kancelárie verejného ochrancu práv považujeme za úspešnú vďaka množstvu ďakovných listov, vďaka odstráneným súdnym priet'ahom, odstráneniu nečinnosti orgánov verejnej správy, vďaka urýchlenia rozhodnutí o priznaní dávok sociálnej pomoci, podpory v nezamestnanosti, primeraného hmotného zabezpečenia v starobe, vďaka každej poskytnutej právnej rade, aj zahraničnému uznaniu.

Boli splnené úlohy, ktoré si verejný ochranca práv stanovil v Správe o činnosti za rok 2002.

Pozitívne hodnotí našu prácu zahraničie, predstavitelia obdobných inštitúcií zo zahraničia oceňujú, že za krátky čas sa vybudoval funkčný úrad, oceňujú vecné rozhovory a diskusie, ale aj naše budúce zámery, o ktoré prejavujú záujem. Dostali sme niekoľko ponúk na vzájomnú a spoločnú spoluprácu, napr. i žiadosť o našu pomoc pri budovaní inštitútu verejného ochrancu práv v ich krajine.

Úspešní sú podávateľia podnetov, ktorí podávajú podnet, ktorých vybavenie je v pôsobnosti verejného ochrancu práv.

Čo všetko verejný ochranca práv vybavil ?

- urýchlil viac ako 200 súdnych konaní, v ktorých občania namietali zbytočné priet'ahy,
- urýchlil niekoľko desiatok konaní na orgánoch samosprávy a štátnej správy, v ktorých občania namietali nečinnosť orgánov verejnej správy,
- urýchlil rozhodnutia napr. o priznaní dávok sociálnej pomoci, priznaní podpory v nezamestnanosti, primeraného hmotného zabezpečenia v starobe,

- postúpil podnety, v ktorých dospel k podozrenie z páchania trestnej i inej protispoločenskej činnosti Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky na ďalšie konanie, a pod.

V čom možno vidieť najväčší zmysel činnosti verejného ochrancu práv ?

Slúžiť občanovi, poskytnúť mu pomoc, usmerňovať ho, kde a ako svoje právo môže uplatniť. Pripomínáme mu aj jeho povinnosti. Základom je ako jeden z orgánov ochrany práva poskytovať ochranu základným právam a slobodám. A to naším jediným prostriedkom- apeláciou, aby orgán nebol nečinný, aby rozhodoval a konal v súlade s právnym poriadkom a princípmi demokratického a právneho štátu.

Ďalej je to snaženie o odstraňovanie právnej nevedomosti formou právnej propagandy a osvety.

Dôraz kladieme i na zlepšenie komunikácie medzi občanom , štátom, spoločnosťou, ich orgánmi a ďalšími inštitúciami, čiže celou verejnou správou. I na odstraňovanie zbytočných priet'ahov.

V pozornom a trpezlivom vypočutí občana, každej fyzickej osoby, poskytnutí usmernenia. Nemôžeme opomenúť i to, že ak orgány verejnej správy postupujú správne, tak je našou povinnosťou aj to vysvetľovať. Vysvetliť podávateľovi podnetu, prečo postupovali práve tak.

Chceme pri našej činnosti nielen reprezentovať Kanceláriu verejného ochrancu práv, ale aj svoje vedomosti, slušnosť, trpezlivosť, aby sme pomáhali vytvárať dôveru v orgány a inštitúcie verejnej správy.

Treba konštatovať, že ide o prácu náročnú, nie vždy náležite oceňovanú a zo strany podávateľov podnetov i o agresívnosť, nepochopenie, neslušnosť, ktorá v niektorých prípadoch sa dá kvalifikovať ako hrubá.

Čo je potrebné pre činnosť verejného ochrancu práv a Kancelária verejného ochrancu práv ?

Je nevyhnutné, aby sa čo najskôr našlo pre Kanceláriu verejného ochrancu práv vlastné dôstojné umiestnenie s dobrým prístupom pre verejnosť, dokončilo sa personálne obsadenie, aby tak činnosť verejného ochrancu práv mohla byť ešte operatívnejšia, rýchlejšia, čím by sa zlepšila i efektívnosť inštitúcie z pohľadu súčasného zásahu a dĺžky konania, i skúmania negatívnych javov v hlbších súvislostiach.